

Zarząd Bractwa Kurkowego Żniń, 1928 r.

*Aleksander Ratajczak - bankowiec
ekonomista, Król Kurkowy
Zielonoświątkowy 1927/27
Rycerz „Mieczu Hallerowskich”*

Wykaz członków Bractwa Strzeleckiego Mikołów – 1929 r.

1. Jan Koj – burmistrz miasta Mikołowa, inspektor Bractwa
2. Alojzy Piecuch – naczelnik urzędu katastralnego, najstarszy Bractwa
3. Jan Ligoń – kupiec, starszy Bractwa
4. Karol Piła – urzędnik prywatny, sekretarz Bractwa
5. Aleksander Wycisło – hurtownik piwa i wódek, skarbnik Bractwa
6. Wilhelm Lipiński – kupiec, strzelmistrz
7. Józef Mander – fabrykant, ławnik Teodor Warzecha, inspektor budowlany, ławnik
8. Stanisław Mydlarczyk – dyrektor gimnazjum państwowego, ławnik
9. Paweł Wojna – profesor, ławnik
10. Jan Drzazga – właściciel restauracji i członek Magistratu, ławnik
11. Franciszek Czech – właściciel cegielni parowej i fabryki wyrobu drzewa, ławnik
12. Ryszard Bąk – właściciel hurtowni tytoniowej, oficer rezerwy, ławnik

Komendant Bractwa:

Ryszard Bąk – właściciel hurtowni tytoniowej, oficer rezerwy

Król Kurkowy na rok 1929

Franciszek Czech – właściciel cegielni parowej i fabryki wyrobów drzewnych

Członkowie czynni Bractwa:

1. Ryszard Prokop – dentysta
2. Franciszek Lazarek – właściciel restauracji, mistrz rzeźnicki
3. Józef Wojtynek – właściciel domu, kupiec, przewodniczący rady miejskiej
4. Paweł Badura – zarządca tartaku
5. Franciszek Maloszczyk – budowniczy
6. Wincenty Hajduk – budowniczy
7. Józef Lipiński – mistrz rzeźnicki, były pierwszy Król Zjednoczenia
8. Jakub Wyżgoł – właściciel fabryki obuwia
9. Wiktor Adamek – oberżysta
10. Emanuel Debernic – kupiec
11. Wilhelm Fischer – urzędnik prywatny
12. Maksymilian Koch – restaurator
13. Paweł Rozsypał – kupiec
14. Jan Kiel – oberżysta
15. Robert Klaczek – malarz
16. Berhardt – mistrz kominiarski
17. Jan Ratka – oberżysta
18. Tomasz Muras – sekretarz poczty
19. Stanisław Kopel – urzędnik górniczy
20. Augustyn Paluch – restaurator
21. Karol Suchy – oberżysta
22. Henryk Pająk – mistrz piekarski
23. Franciszek Pudełko – urzędnik magistracki
24. Ignacy Oczko – fryzjer

Biogramy

Braci Kurkowych

Jan KOJ

Urodził się dnia 29 lipca 1886 roku w Kormornikach powiat Prudnik, jako syn Jana i Anastazji z Pietruszków. Pochodził z rodziny robotniczej, pracował cztery lata jako hutnik w hucie „Pokój” w Nowym Bytomiu (obecnie Ruda Śląska). Szkołę podstawową ukończył w Bielszowicach. Do gimnazjum chodził w Ivrea w północnych Włoszech, w Ołomuńcu, Bochni oraz w Cieszynie. W 1913 roku przyjął obywatelstwo austriackie. Studiował teologię w seminarium duchownym w Widawie. W roku 1914 studiował na uniwersytecie wrocławskim na wydziale filozoficznym i teologicznym. Podczas studiów utrzymywał się z korepetycji. Od maja 1916 roku służył jako tłumacz i pisarz pułkowy w 38 pułku fizylierów w Kłodzku. Po zakończeniu wojny został zwolniony w stopniu sierżanta.

W roku 1919 kontynuuje studia prawnicze i filozoficzne, które ukończył wrocławiu. Po studiach zgłosił się do komisarza plebiscytowego Wojciecha Korfantego i został kierownikiem biura, następnie przewodniczącym Komitetu Plebiscytowego, przy ulicy Plebiscytowej w Katowicach. Dnia 18 sierpnia 1921 roku bojówki niemieckie dokonały napadu na siedzibę Powiatowego Polskiego Komitetu Plebiscytowego w Katowicach. W czasie obrony siedziby, Koj został ranny, lokal został zdemolowany. W trzecim powstaniu walczył w pułku katowickim Rudolfa Niemczyka. Po likwidacji powstania pracował w Wydziale Pracy i Opieki Społecznej w Naczelnej Radzie Ludowej w Katowicach.

Dnia 7 września 1922 roku został wprowadzony na urząd burmistrza w Mikołowie. Zaj-

mował się sprawami oświaty i problemami społecznymi, rozbudował i upiększał miasto. Zgodnie z zapisem Statutu Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie, objął prestiżową funkcję inspektora Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie. W latach 1935 do 1938 z listy Narodowo Chrześcijańskiej Zjednoczenia Pracy był posłem Sejmu Śląskiego. W roku 1938 odmówił przyjęcia mandatu do Sejmu RP z ramienia OZONU. W Sejmie Śląskim pracował nad ustawami samorządowymi i gospodarczymi. W Mikołowie stanowisko burmistrza piastował przez osiemnaście lat, do wybuchu drugiej wojny światowej.

We wrześniu 1939 roku ewakuował się do Lwowa. Nazwisko zmieniał trzykrotnie (Jan Kojan, Józef Liszka, Zygmunt Ślęszka). Pracował jako woźny w *Medinstytucie*, a następnie jako laborant u profesora Weigla. Był jednym z pięciu członków Rady Ludowej na województwo lwowskie. W roku 1944 został zdekonspirowany, uchodził do Częstochowy i dalej do Radomia. Tam do końca wojny pracował jako „syndyk”, w fabryce „Bata”.

Po wojnie wrócił na Górny Śląsk, ówczesny wojewoda śląski generał Zawadzki mianował Koja prezydentem Nysy, a od 1 października 1946 roku powierzono mu objęcie prestiżowego stanowiska prezydenta Gliwic. W styczniu 1947 roku został posłem do Sejmu Ustawodawczego.

Przeżycia okupacyjne, ciężka praca, poświęcona powojennym organizowaniem administracji państwowej wyczerpały organizm Jan Koja. Po operacji nie wrócił do zdrowia. Zmarł 6 maja 1948 roku w Krakowie. Został pochowany na cmentarzu Centralnym w Gliwicach. Pozostawił żonę Helenę córkę Helenę oraz syna Stanisława.

Został odznaczony wysokimi odznaczeniami m.in.: Orderem Polonia Restituta, Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Niepodległości, Krzyżem Powstańcy I klasy, Gwiazdą Śląską, Odznaką Plebiscytową.

Jan LIGOŃ

Urodził się 7 lutego 1890 roku w Chropaczowie, syn poety Jana i matki Reginy z d. Podstawka, wnuk Juliusza Ligonia śląskiego literata i działacza ludowego. Do szkoły podstawowej uczęszczał w Bytomiu. Jako

czternastolatek, praktykował w Banku Ludowym w Bytomiu. Doceniał pracę społeczną, był członkiem Towarzystwa Śpiewaczego „Jedność”, Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”, współorganizator Towarzystwa Młodzieży Kupieckiej oraz Towarzystwa „Iskra” w Bytomiu. Przed wybuchem I wojny światowej zamieszkał w Mikołowie. Przez cztery lata służył w armii niemieckiej. W styczniu 1919 roku Ligoń wstąpił do organizacji POW (Polskiej Organizacji Wojskowej). Uczestniczył w trzech kolejnych powstaniach śląskich, w Mikołowie został działaczem samorządowym. Wybrany na prezesa Miejskiego Komitetu Plebiscytowego, później skierowany do pracy plebiscytowej w Pszczynie.

W roku 1920 z listy polskiej został członkiem Rady Miejskiej w Mikołowie. Od 1923 roku przez długie lata pełnił funkcję przewodniczącego Miejskiej Rady Narodowej. Został członkiem wielu organizacji m.in.: prezes Wydziału Powiatowego Kółek Oświatowych w Pszczynie, prezes Śląskich Kółek Śpiewaczych, prezes Chóru Męskiego „Lutnia” w Mikołowie, współtwórca Polskiego Chóru Kościelnego przy kościele św. Wojciecha w Mikołowie. Od 1923 roku współorganizator polskiego Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie, a od 1934 roku został jego prezesem. W roku 1935 zdobył godność Króla Kurkowego. Ceniony obywatel i kupiec, prowadził sklep z galanterią. W latach 1939–1940 urzędnik w zakładach obuwniczych w Chełmku. W czasie okupacji więzień obozu Dachau i Gusem. Po wojnie wrócił do Mikołowa, pracował w banku w Mikołowie i Katowicach. Zmarł 15 września 1961 roku, pochowany na cmentarzu przy kościele św. Wojciecha w Mikołowie. Odznaczony dwukrotnie Srebrnym Krzyżem Zasługi, Odznaką Plebiscytową, Honorową Odznaką Naczelnej Rady Związków Śpiewaczych i Muzycznych.

Karol PIŁA

Urodził się 19 marca 1885 roku w Brzeziu (pow. rybnicki), syn robotnika Jana i Joanny z Prohasków. Szkołę powszechną ukończył w Brzeziu. W roku 1903 za namową brata wyjechał do Westfalii i przy jego pomocy uzyskał pracę w kopalni w Bottrop. Śladem rodaków z miejsca wstąpił do organizacji polskich. Nieco później został członkiem tajnej organizacji „Eleusis”, założonej w Westfalii przez Witolda Lutosławskiego. W roku 1906 na mocy uchwały organizacyjnej został skierowany do Seminarium Wychowania Narodowego na roczny kurs do Krakowa. W czasie kursu brał udział w polskiej akcji wyborczej na Górnym Śląsku. Po ukończeniu Seminarium został wyróżniony dyplomem przez prof. Lutosławskiego.

W Bottrop ukończył kurs z zakresu księgowości w niemieckiej szkole handlowej, po czym objął pracę w firmie handlowej brata. Równocześnie działał w Zjednoczeniu Zawodowej Polskim, w Towarzystwie Gimnastycznym „Sokół” i Towarzystwie Śpiewu „Wyspiański”, należąc do zarządu tych organizacji. Z ramienia ZZP i Towarzystwa „Sokół” bywał delegatem na Zjazdy krajowe. W Bottrop należał do Komitetu Budowy Domu Polskiego, przed wybuchem I wojny bezinteresownie uczył księgowości młodzież polską. Po wybuchu wojny został powołany do wojska i wysłany na front wschodni, gdzie został ciężko ranny. Po odzyskaniu zdrowia, skierowany do służby pozarfrontowej, pracował jako kasjer w Kasie Powiatowej w Łomży. Po zakończeniu wojny władze polskie zatrzymały go na wymienionej posadzie, do listopada 1919 roku. Pod koniec roku powrócił do Westfalii, gdzie został kierownikiem filii Banku Przemysłowego w Dortmund. W czasie plebiscytu górnośląskiego prowadził rozległą akcję propagandową i agitacyjną wśród emigracji śląskiej w Westfalii, na rzecz oddania głosu za Polską. W roku 1923 osiadł na stałe w Mikołowie, zorganizował filię Banku Przemysłowego (centrala w Poznaniu), którą kierował do 1926 roku. W tym samym roku podjął pracę w kopalni Doświadczalnej „Barbara” w Mikołowie. Był czynnym działaczem Towarzystwa Śpiewu „Harmonia”, a w 1923 roku należał do założycieli polskiego Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie, której był członkiem Zarządu i długoletni sekretarz. Był także

zastępcą sekretarza Okręgu Śląskiego Zjednoczenia Kurkowych Bractw Strzeleckich. Działal w Związku Powstańców Śląskich i w Polskim Związku Pracowników Umysłowych, którego był wieloletnim prezesem oraz opiekunem oddziału młodzieżowego, pielęgnującego akcję kulturalno-oświatową.

Po wybuchu II wojny światowej, opuścił Mikołów, udał się na tułaczkę wojenną, z której powrócił późną jesienią. W czasie okupacji przez dłuższy czas był bez pracy. W roku 1940 otrzymał nakaz opuszczenia Śląska. Przeniósł się do Oświęcimia, gdzie pozostał do wyzwolenia. Po wyzwoleniu pracował nadal w kopalni „Barbara” – był aktywnym członkiem Związku Inwalidów – Chóru „Harmonii” oraz działaczem ZBOWiD-u. Powszechnie znany z wielkiej ofiarności i bezinteresowności w stosunkach międzyludzkich, połowę ambitnego życia spędził w Mikołowie. Dzięki Jego przezorności zachowało się część dokumentów o historii Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie. Zmarł po ciężkiej chorobie 29 sierpnia 1972 roku, został pochowany na cmentarzu przy kościele św. Wojciecha w Mikołowie. Odznaczony Brązowym i Srebrnym Krzyżem Zasługi.

Ryszard BĄK

Urodził się 8 marca 1889 roku w rodzinie murarza Aleksandra Bąka i Wiktorii zd. Żur w Wyrach, niedaleko Mikołowa. Po ukończeniu szkoły powszechnej kontynuował naukę w Królewskiej Technicznej Szkole Budowlanej w Katowicach. Jak

dziewiętnastolatek wstępuje do założonego wówczas Towarzystwa Śpiewaczego „Harmonia” w Mikołowie. W Stowarzyszeniu początkowo pełnił obowiązki bibliotekarza. W roku 1911 został oddelegowany do założenia chóru w pobliskim Podlesiu.

W roku 1915 został wcielony do pruskiej armii i wysłany na front zachodni. Ponieważ miał ukończoną szkołę budowlaną oraz praktykę w zawodzie odbytą w Hamburgu, został skierowany do oddziału budującego lotnisko dla 44 dywizjonu myśliwskiego kpt. von Heldorfa, blisko Verdun. W listopadzie 1918 roku rewolucja rozpoczęta przez marynarzy, ogarnęła całe Niemcy. Dowództwo w jednostkach wojskowych przejmowały tzw. Rady żołnierskie, Bąk wchodził

w skład jednej z nich. W listopadzie 1918 roku kiedy działania wojenne dobiegły końca, wielomilionową rzeszę niemieckich żołnierzy ogarnął chaos. Wobec braku transportu, byli żołnierze ruszyli do domów różnymi środkami transportowymi, również pieszo. Jako Górnoszlazak mógł wracać w rodzinne strony w pełnym uzbrojeniu. Po wielu perypetiach wraz grupą oddanych mu żołnierzy, 30 listopada 1918 roku powrócił do miejsca zamieszkania.

Pracę znalazł w Inspekcji Kopalń, należących do księcia pszczyńskiego, w krótkim czasie został zwolniony. W dalszym ciągu uczestniczył w zajęciach chóru „Harmonia”, w którym kontynuował działalność polską. W noc sylwestrową 1918/19 wraz z grupą przysięgłych powstańców, na rynku mikołowskim, dokonał demontażu pomnika dwóch cesarzy. Po upadku pierwszego powstania, został skierowany do obozu uchodźców w Biedrusku pod Poznaniem. W Poznaniu ukończył Szkołę Podchorążych i wraz z grupą innych Górnoszlazaków został skierowany do Wojskowej Szkoły Specjalnej w Chełmnie Pomorskim. Stąd został przekazany do pracy plebiscytowej z nominacją na polskiego kierownika Biura Plebiscytowego w Mikołowie.

W III powstaniu pełnił funkcję adiutanta Podgrupy II „Linke”, zaś po przyłączeniu części Górnego Śląska do Polski – został oficerem służby czynnej 11 pułku piechoty w Tarnowskich Górach. Kiedy nadarzyła się okazja wrócił do Mikołowa, gdzie działał w wielu organizacjach. Był jednym z założycieli polskiego Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie; w 1924 roku; delegat na I Kongres Zjednoczeniowy Bractw Strzeleckich w Poznaniu. W roku 1926 został wybrany do Zarządu Bractwa. W marcu 1930 roku na walnym zebraniu, został nowym prezesem Bractwa Strzeleckiego. W roku 1929 w strzelaniu o godność króla kurkowego zdobył godność II rycerza, a na szczęcie okręgu zdobył godność I rycerza. W latach 1928–1933 aktywnie działał w „Harmonii”, a w 1945 roku został jej prezesem.

W roku 1939 zorganizował liczącą 180 ochotników Kompanię Specjalną, złożoną z byłych powstańców i stanął na jej czele. W dniu 1 września kompania wraz z żołnierzami broniła wzgórze 341 w Mokrym, a część kompanii walczyła w Wyrach. Podczas odwrotu Armii „Kraków” znalazł się w okrążeniu, wraz z kompanią udało mu się wyrwać i skierować na północ. Dotarł do grupy kierowanej przez generała Kleeberga. Brał udział w bitwie pod Kockiem, po kapitulacji, reszta mikołowskiej kompanii specjalnej dostała się do niewoli niemieckiej.

W czasie transportu do oflagu w Białej Podlaskiej wraz z kilkoma jeńcami zbiegł. Nie wrócił do Mikołowa, pod przybranym nazwiskiem zatrzymał się u rodziny żony na Pomorzu. Przez cały okres okupacji pracował w majątku niemieckiego obszarnika, nie bez znaczenia była doskonała znajomość języka niemieckiego. Po wojnie powrócił do Mikołowa, został wybrany do Rady Miejskiej, czynnie uczestniczył w chorze „Harmonia”. Zajmował się budownictwem oraz drobnym handlem. Zmarł w wieku 76 lat, 4 grudnia 1965 roku. Został pochowany na cmentarzu przy kościele św. Wojciecha w Mikołowie.

Oznaczenia: Krzyż Plebiscytowy, Krzyż Niepodległości, Złoty Krzyż Zasługi, Śląski Krzyż Powstańcy, Krzyż Kawalerski, Order Odrodzenia Polski.

Szczepan BÓGDOŁ

Wielodzietna polska rodzina Bógdołów pochodziła z Nowej Wsi koło Strzelec Opolskich, która po plebiscycie osiedliła się na terenach Górnego Śląska. Rodzeństwo: Konstanty, Agnieszka, Marianna oraz ojciec Wincenty, zamieszkali w Katowicach. Bracia ojca Wincentego, Michał i Szczepan zamieszkali

w Mikołowie.

Najbardziej znanym mikołowianinem z okresu międzywojennego z rodziny Bógdoła był Szczepan, prowadził warsztat szklarski w kamienicach przy rynku nr 15 i 9, handlował obrazami i dewocjonaliami. W czasie plebiscytu był aktywnym działaczem polskim. Przez Wojciecha Korfantego dyktatora III powstania został wyróżniony dyplomem. Był członkiem Cechu Szklarzy oraz aktywnym członkiem Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie. W roku 1934 zdobył godność II rycerza o raz inne wyróżnienia. W Mikołowie działał również na płaszczyźnie pomocy humanitarnej, był członkiem Czerwonego Krzyża. Komentant drużyny PCK w Mikołowie, za aktywną działalność wielokrotnie odznaczony. W drugiej połowie lat trzydziestych wyprowadził się z Mikołowa i zamieszkał w Katowicach przy ulicy Słowackiego, gdzie prowadził sklep oraz warsztat szklarski.

TRAGICZNE SYLWETKI

Ernest ROLEDER

Andrzej Chlebowski członek reaktywowanego Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie podzielił się informacją, iż jego dziadek mistrz piekarniczy Ernest Roleder w latach trzydziestych ubiegłego stulecia był aktywnym członkiem Bractwa Strzeleckiego. Właściciel kamienicy i piekarni przy ul. Krakowskiej w Mikołowie. Po wojnie 4 lutego 1945 roku, został zatrzymany przez organa NKWD i został wywieziony na Sybir. Zmarł z wycieńczenia w lipcu 1945 roku. Na strychu swojej kamienicy pozostawił historyczny pistolet, naboje kordelas, ozdobiony zielonym kutasem, jakie nosili członkowie Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie. To jedyna pamiątka białej broni jaka pozostała po Bractwie Strzeleckim z Mikołowa.

Ryszard LENHNICH

W latach trzydziestych ubiegłego stulecia kupiec Richard Lehnich, właściciel kamienicy przy ul. Karola Miarki w Mikołowie, był aktywnym działaczem Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie. Od 1932 roku pełnił funkcję sekretarza Bractwa. Po wojnie został zatrzymany przez NKWD, po przesłuchaniu wywieziony do obozu w Świętochłowicach, gdzie w 1945 roku został zamordowany.

PAMIĄTKI BRACTWA STRZELECKIEGO W MIKOŁOWIE

Bractwa strzeleckie tradycyjnie przechowują dawne pamiątki, nieraz z odległych wieków, świadczące chlubnie o pięknych kartach jego historii i rozwoju. Wraz z wybuchem II wojny światowej, wszelkie pamiątki mikołowskiego Bractwa Strzeleckiego zostały rozproszone. Cenniejsze zaginęły bezpowrotnie, inne nieujawnione znajdują się w prywatnych zbiorach. W archiwach państwowych oraz w muzeach o mikołowskim bractwie można znaleźć nieliczne ślady. Do najcenniejszych eksponatów należy zaliczyć sztandar Bractwa oraz akt erekcyjny znaleziony na gruzach Domu Strzelniczego.

Sztandar Bractwa Strzeleckiego z Mikołowa

Sztandar Bractwa Strzeleckiego z Mikołowa, mocno zniszczony, dwustronnie jedwabny, na awersie na czerwonym polu widnieje napis „Bractwo Strzeleckie – zał. 1863 roku”. Pomiedzy napisami wyhaftowano mur obronny, poniżej muru herb miasta Mikołowa. Jeszcze niżej napis

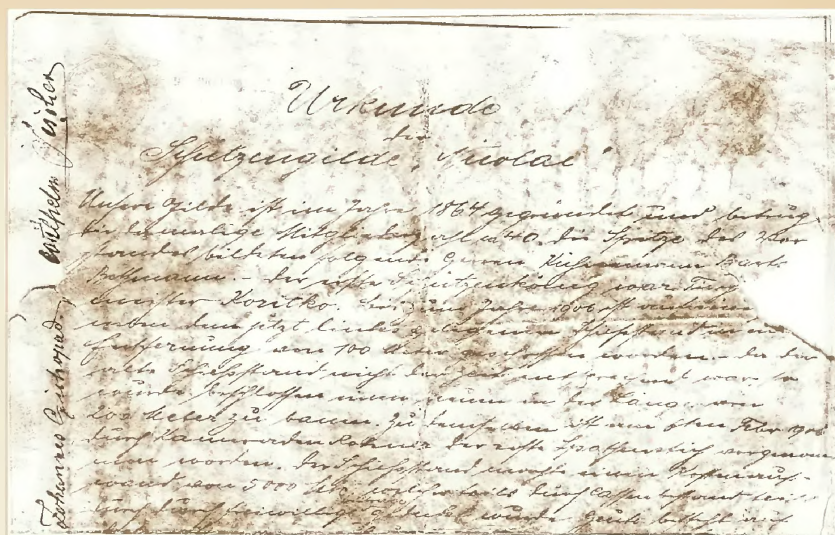
– „Mikołów 1924 roku”. Na zielonym rewersie – w środku bordowy kwadrat obszyty złotą nicią, na nim biała tarcza z czarnymi okręgami, którą podtrzymuje orzeł. Za tarczami – częściowo widoczne – skrzyżowane dwie strzelby. Po obu stronach wyhaftowany napis: „Ćwicz oko i dłoń – w Ojczyzny obronie”. Pod tarczą napis: „Bierz cel!”. W roku 1924 roku do sztandaru wykonano szarfę, z sznurem ozdobnym. Bordowy Sztandar wykonano z inletu, na którym wyhaftowano kura z koroną; z naszytymi kamieniami. Rewers szarfy koloru brązowego „Ofiarowały Panie Strzelców – Mikołów 1924 roku”. Badanie wzrokowe sztandaru utwierdzają obserwatorów, że sztandar został przenicowany i pochodzi z roku 1873. Widoczne są ślady dokonanych przeróbek. Rozmiar, kolor awersu i rewersu odpowiadają pierwszemu sztandarowi.

W czasie okupacji ostatni Król Kurkowy Józef Draga zdołał ukryć sztandar, szablę, mundur oraz insygnia u rodziny w Stanowicach pod Rybnikiem. Po wojnie pamiątki Bractwa powróciły do Mikołowa, władza ludowa nie pozwoliła na odrodzenie się Bractwa Strzeleckiego. W roku 1967 cenne eksponaty zostały przekazane osobom, które gromadziły eksponaty do przyszłego mikołowskiego muzeum. Muzeum nie powstało, cenne pamiątki rozproszone, pozostał jedynie sztandar, który po 63 latach po raz pierwszy został eksponowany na wystawie pamiątek Bractwa Strzeleckiego w Instytucie Mikołowskim, 2002 w roku. Obecnie sztandar znajduje się w depozycie w Miejskiej Placówce Muzealnej w Mikołowie.

Akt erekcyjny

Wśród dziko rosnących krzewów i chwastów, na gruzach strzelnicy Brackiej, rozebranej w atach 1974–1976, znaleziono prostokątny kamień, na którym z trzech stron wykuto rok 1908, czwarta ścianka była przykrywką do wykutego otworu. W środku umieszczono szklany pojemnik, od góry zamknięty szlifowaną zatyczką, już pękniętą. Znaleździło się bardzo cenne. Wśród pozostałych kart papieru znaleziono odręcznie napisane świadectwo Bractwa Strzeleckiego, z dwoma (niestety już zamazanymi) pieczęciami oraz dobrze widoczną datą 8 lipca 1908 roku. Wokół treści, na marginesach, widnieją podpisy członków Zarządu Bractwa, natomiast na odwrotnej stronie tego dokumentu znajduje się wykaz nazwisk ówczesnych członków Bractwa. Niestety, całość zwłaszcza na brzegach, trudna do odczytania. Drugim, lepiej zachowanym dokumentem, napisanym w języku niemieckim, jest Statut Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie z roku 1903, w którym zapisano lakonicznie wydarzenia historyczne z przeszłości Bractwa.

Wystrzelona tarcza za uzyskanie godności drugiego rycerza przez Jana Drzazgę, w zawodach o tytuł Króla Kurkowego 1926 r. Tarcza znajduje się w depozycie w Miejskiej Placówce Muzealnej w Mikołowie

Tarcze historyczne

Wystrzelona tarcza za uzyskanie godności drugiego rycerza, przez brata Ryszarda Bąka, w zawodach o tytuł Króla Kurkowego w 1929 r. Tarcza jest w posiadaniu wnuka Ryszarda Bąka, Wojciecha Latuska

Wystrzelona tarcza za uzyskanie godności Króla Kurkowego przez Jana Kiela w 1926 r. Tarcza jest w posiadaniu rodziny Krystiana Olszówki

Wystrzelana tarcza za uzyskanie godności Króla Kurkowego przez Franciszka Maloszczyka, w 1931 r. Tarcza znajduje się w depozycie w Miejskiej Placówce Muzealnej w Mikołowie

Wystrzelana tarcza za uzyskanie godności Króla Kurkowego przez Antoniego Krupę, w 1932 r. Tarcza jest w posiadaniu syna Antoniego Krupy, Joachima

Puchary

Puchar posrebrzany bogato zdobiony na nóżce, ozdoby wypukłe i grawerowane, z nakrywką zakończoną kuszniakiem w kapeluszu o falistym rondzie. Na plecach ma kuszę, w lewej ręce trzyma karabelę, w prawej tarczę strzelniczą w kartuszu. Ubrany w krótki surdut z kołnierzem szalowym, na szyi przewieszony wisiorek. Pod kuszniakiem ozdobny wieniec ułożony w formie tusek. Na pucharze trzy wieńce, górny ozdobiony w cztery chabrowe kamienie.

Nóżka ozdobiona wypukłym wieńcem z czterema identycznymi kamieniami. Podstawa nóżki 4,7 cm, średnica pucharu 15 cm, wysokość 57 cm. Na nóżce wybity znak OX w prostokącie ptak, I/O.

Puchar własnością Małgorzaty Polak z domu Bąk, zamieszkałej w Knurowie. Aktualnie należy do pani Joanny Grzywk. Prawdopodobnie puchar zdobył ktoś z rodziny, Bąków lub Szydłów, członków Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie. Ekspонат znajduje się w depozycie Miejskiej Placówki Muzealnej w Mikołowie.

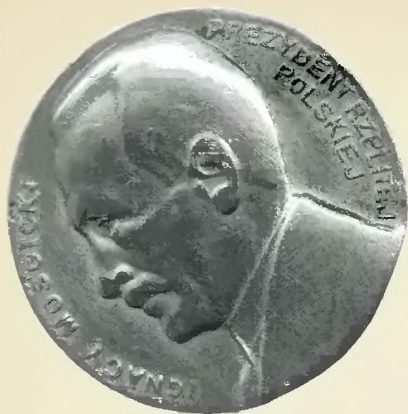
Puchar posrebrzany bez nakrywki, wewnątrz złocony. Na kielichu w kartuszu, na tle dwóch skrzyżowanych strzelb, wieniec liści dębowych, u góry w swawolnej pozie kuszniak w wysokiej czapce, trzymający w lewej ręce ozdobę w prawej ręce dzwoneczek. W środku umieszczona tarcza, pod którą wisi róg. Środek nóżki wypukły, u dołu nóżki wieniec z kwiatów. U góry kielicha pod kartuszem napis: 3-go Maja Bractwo Strzeleckie Mikołowie. Na nóżce wybite znaki OX, w prostokącie ptak, I/O. Podstawa nóżki 7,8 cm, średnica pucharu 6,5 cm, wysokość 8,7 cm.

Własność Felicjana Rybickiego. Puchar wystrełał w latach międzywojennych jego ojciec, Otmar Rybicki.

Ekspонат znajduje się w depozycie Miejskiej Placówki Muzealnej w Mikołowie.

MEDALE

W 1929 roku w strzelaniu Zielono – Świątecznym brat Franciszek Czech, zdobył godność Króla Kurkowego dla prezydenta RP Ignacego Mościckiego. Z tej okazji wybito pięć złotych oraz jedenaście srebrnych medali. W roku następnym złote medale wystrzelali: Wilhelm Kasza, Augustyn Paluch, Jan Koj oraz Ryszard Bąk. Na pamiątkę zdobycia godności królewskiej dla Prezydenta R.P., jeden medal otrzymał brat Franciszek Czech. Srebrne medale zdobyli: Antoni Białas, Franciszek Maloszczyk, Karol Wochnik, Antoni Krupa, Wilhelm Janyga, Franciszek Sekta, Jan Miłcke, Jan Debernitz, Paweł Buchcik, Soliński, Karol Piwo.

Awers przedstawia głowę prezydenta Ignacego Mościckiego, lewej strony napis – IGNACY MOŚCICKI, z prawej PREZYDENT RZPLITEJ POLSKIEJ. Na rewersie półwieńiec z dwóch wzajemnie nakładających się na siebie gałązek dębu. Po lewej stronie umieszczono napis: Król – Kurkowy – Bractwa – Strzel. – Mikołów – Zdob. br. Czech – 1930. Obok dużej litery „Z” słabo widoczny napis o treści: GALMANIS lub GALMANUS. Średnica: ø 29 mm, grubość medalu: 1 x 2 mm. Medal własnością Ryszarda Szendzielarza.

MEDAL – krzyż trzyczęściowy. Na odwrocie – ręcznie ryty napis: „II nagroda 3-go Maja 1934 roku”. Podstawa – rozeta orderowa z dwoma punktami od przodu i dołu po lewej stronie: znak probierczy „2. główka kobiety i W” oraz prostokąt z literami „AN”. Nakładka pierwsza wykonana z jednego kawałka metalu złożonego – 2. skrzyżowane karabiny skierowane lufami do góry, karabiny umieszczone w centralnym punkcie rozety orderowej, przykryte nakładką drugą – krzyżem z ramionami wypełnionymi błękitną emalią. Ramiona połączone centralnie, pod którym skrzyżowane karabiny. Orzeł z dziobem w lewo, wykonany z czarnej emalii. Na emalii centralnie umiejscowiony emblemat, księżyc w tarczy. Całość połączona czterema nitami. Wysokość z uszkiem = 52,2 mm, szerokość = 43,0 mm, wstążka jasnozielona, odbarwiona, mocowana do uszka dwoma prostymi ogniwami. Medal wykonano w Fabryce Medali Adama Nagielskiego w Warszawie.

MEDAL – krzyż dwyczęściowy. Na odwrocie – ręcznie ryty napis: „II Rycerz 1934”. Podstawa złożona, ramiona wypełnione zieloną emalią. Nakładka w kształcie okrągłej tarczy strzeleckiej, wypełniona białą emalią (pięć pól zewnętrznych), a centralne pole wypełnione emalią czarną. Na tarczy u góry orzeł w koronie a pod nim 2 skrzyżowane pistolety – srebrzone. Na odwrocie u dołu 2 punkty: prostokąt z literami „AN” oraz owalna-probiercza „2. główka kobiety w lewo i W”. Całość połączona czterema nitami. Wysokość z uszkiem = 47,5 mm, szerokość = 42,0 mm, zawieszka-wstążka jasnozielona, odbarwiona, mocowana do uszka ogniwem ze zdobieniem z zewnątrz w kształcie wieńca laurowego. Medal wykonano w Fabryce Medali Adama Nagielskiego w Warszawie.

MEDAL – krzyż dwuczęściowy z 1935 roku. Na odwrocie bity napis wklęsły: „JUBILEUSZ 10-cia LECIA OKRĘGU ŚLĄSKIEGO ZJEDN. KURK. BRACTW STRZEL. 1935 roku”. U dołu dwie punce: owalna-probiercza „2, główka kobiety odwrócona w lewo i W” oraz prostokątna z literami „AN”. Zdobienie listwy w kształcie gałązek ułożonych przeciwnie dołączonych rozetą. Podstawa: ramiona krzyża wypełnione ciemnozieloną emalią. Centralnie nałożona nakładka – tarcza wypełniona białą emalią (pięć pól zewnętrznych), pola centralnie wypełnione czarną emalią – na niej nałożona cyfra „10”. U góry z otwartym otokiem z gałązek, elementy z metalu. Pomiędzy ramionami krzyża, do tarczy mocowane dwa skrzyżowane karabiny zwrócone lufami do góry. Wysokość z uszkiem = 50,0 mm, szerokość = 44,2 mm, zawieszka-wstążka (odbarwiona) z szerokim jasnozielonym pasem centralnie i po bokach węższe pasy koloru żółtego, dalej cieniutkie paski białe i zielone, mocowane do medalu za pomocą zdobionej metalowej listwy szerokości wstążki oraz prostego ogniwka. Medal wykonano w Fabryce Medali Adama Nagielskiego w Warszawie.

Owalna cecha probiercza stosowana po 01.01.1931 roku dla przedmiotów małych, wykonywanych przez rzemieślników, na terenach zaboru austriackiego i rosyjskiego. Cyfra „2” oznacza zawartość srebra: 875/1000 (odpowiednik starej próby 84 złotników/96), kobieca główka odwrócona w lewo oznacza metal: srebro, natomiast litera „W” oznacza warszawski Urząd Probierczy – dokonujący badań danego wyrobu. Istniały jeszcze urzędy: K – krakowski, L – lwowski oraz V – wileński.

Opis oznaczeń: Mariusz Dmetrecki. Właścicielka medalu: Maria Krzywicka z Zabrze

Złoty medal ufundowany z okazji poświęcenia mikołowskiego sztandaru oraz jubileuszu 60. rocznicy powstania Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie, dnia 14 września 1924 roku. Sygn. „Oertel Berlin” na rancie punca „Gold 585”. MChM 7900. Medal w 1s. z uszkiem 60.1 mm szer. 58.8 mm2. Własność Muzeum w Chorzowie

Krzyż koloru żółtego, Okręgowe strzelania Bractw Kurkowych w Mikołowie, 1929 r. Syg. MChM 4428. Własność Muzeum w Chorzowie

Pieczęć mikołowskiego Bractwa, jaką posługiwano się do 11 grudnia 1933 r.

Nowa pieczęć Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie, stosowana od 11 grudnia 1933 r. W środku pieczęci logo Zjednoczenia Kurkowych Bractw Strzeleckich RP. W odcisku pieczęci nie zastosowano nazwy „Kurkowe”

Pieczęć Zjednoczenie Kurkowych Bractw Strzeleckich RP., stosowana po Kongresie Zjednoczeniowym w Grudziądzu od 25 marca 1928 r.

Dokumenty

Mikołów, dnia 8 czerwca 1912 roku

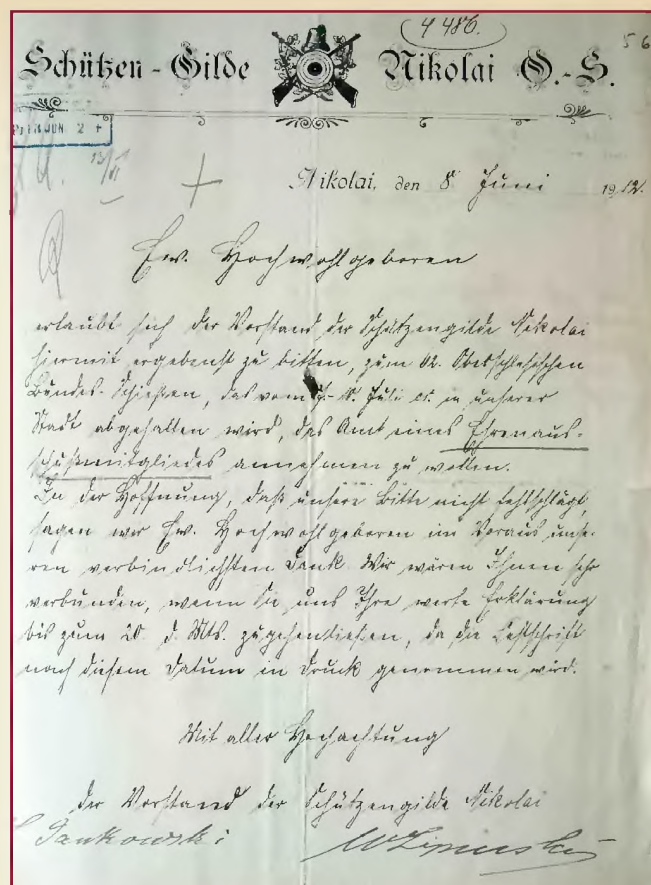
Szlachetnie Urodzony – Wasza Wysokość!

Zarząd Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie, uprzejmie prosi o przyjęcie godności „Honorowego członka Komitetu Organizacyjnego”, 62. Górnośląskiego Związkowego Strzelania, który ma się odbyć w dniach 7–10 lipca 1912 roku. Mamy nadzieję, że nasza prośba nie zostanie oddalona, dlatego pragniemy wyrazić Waszej Wysokości serdeczne dzięki. Będziemy bardzo zobowiązani gdyby Wasza Wysokość zechciała potwierdzić fakt przyjęcia prośby do dwudziestego tego miesiąca, to jest do dnia, do którego można oddać do druku „Gazetkę Festynową”.

Zarząd Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie

L. Jankowski, W. Lipiński

Nie mamy wiedzy czy Bractwo otrzymało odpowiedź na to pismo. Przewodniczącym Komitetu Honorowego Festynu został starosta pszczyński von Ruperti.

Archiwum Państwowe Oddział w Pszczynie
Schützengilde Nicolai, sygn. 17-1-56

Zgodnie ze statutem Okręgu Śląskiego Bractw Kurkowych z 1933 r., zmieniono nazwę Bractwa na Kurkowe Bractwo Strzeleckie w Mikołowie

Mieczysław Pogorzelski, kupiec i przemysłowiec z Poznania. W roku 1936 podczas V Kongresu Bractw Strzeleckich RP w Gdyni, uzyskał godność Króla Kurkowego Zjednoczenia

Wzietnieniu Zarządowi
Kurkowego Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie
dristynie uproszenie na rocznicę powstania
na rocznicę 75. Rocznicy Bractwa i na stulecie
jubileuszowe. Bardzo mi żal, że nie mogę
uroczystości osobiście odwiedzić, nie mogę
gdyż wyżywam się moją rodziną i dala
od Łaski - w Łasku.
Drogiemu Bractwu Kurkowemu w Mikołowie
na tej drodze składam i okazuję 75. Rocznicy
najserdeczniejsze życzenia dobrej przyszłości
pracy i dobroci dla Polski i Ojczyzny Mikołowa.

Wierzę i wierzę Bractwu Olszemu i Bractwu
Mikołowskiemu przesyłam listy serdeczne powitania
i gratulacje wszystkim bractwom i wszystkim
pożytecznych czynów stulecia.
Wierzę w tegorocznych narodach strzeleckich
stać się serdeczne życzenia i cześć głęboka.
Niech żyje Bractwo Kurkowe Olsze
Łaskie! Niech żyje Godność i Wierzę!
Łaski!
Jan Koj, burmistrz i pow.
Łaski, 28. VII 1939.

Oryginalna karta pocztowa, z pozdrowieniem od burmistrza Jana Koj, z 1939 r.

T E L E G R A M

PRZYJĘTO: 307.39 PRZEWÓD:
URZĄD: KKK LX U. Poznań

Kurkowe Bractwo Strzeleckie
Mikołowie

na jubileusz serdeczne życzenia
dalszego rozwoju Bractwa i
roze i narodach

Mieczysław Pogorzelski

Wol kurkowy kielich

Telegram wysłany przez Króla Kurkowego Zjednoczenia Mieczysława Pogorzelskiego z Poznania, 1939 r. z okazji 75. rocznicy powstania Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie,

Z A P R O S Z E N I E

1864 70 1939

Kurkowe Bractwo Strzel. w Mikołowie
oraz
Okręg Śląski Zjednoczenia Kurkowych
Bractw Strzeleckich Rz. P.
z okazji

75-letniego
Jubileuszu istnienia
Bractwa Mikołowskiego

moją zaszczyt prosić na
STRZELANIE
JUBILEUSZOWE BRACTWA
STRZELANIE OKRĘGU ŚLĄSKIEGO
które odbędą się w Mikołowie w czasie
od 30 lipca do 6 sierpnia 1939 roku

Zarząd
Kurk. Bractwa Strzel. w Mikołowie:

Jan Ligoń prezes	Jan Drzazga wiceprezes	Karol Pila sekretarz
Karol Wachnik skarbnik	Franc. Czech określnik	M. Koch komendant

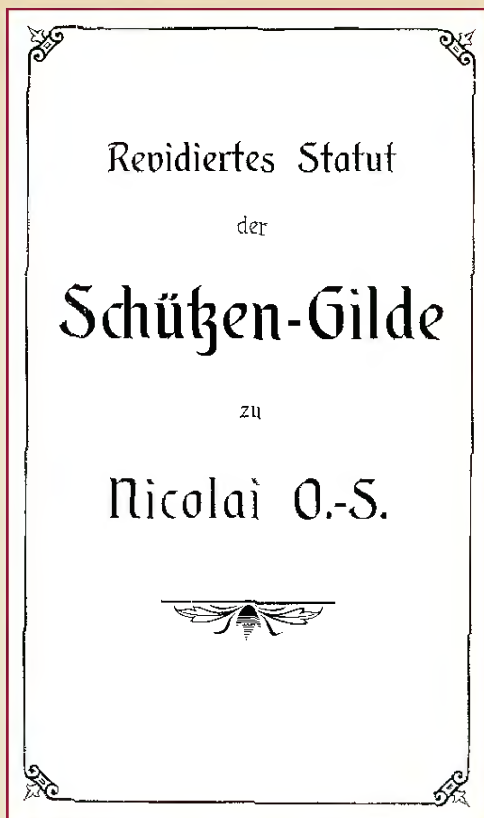
Łowicy: W. Jany - A. Wycisła

Zarząd Okręgu Śląskiego
Zjednocz. Kurk. Bractw Strzel. Rz. P.

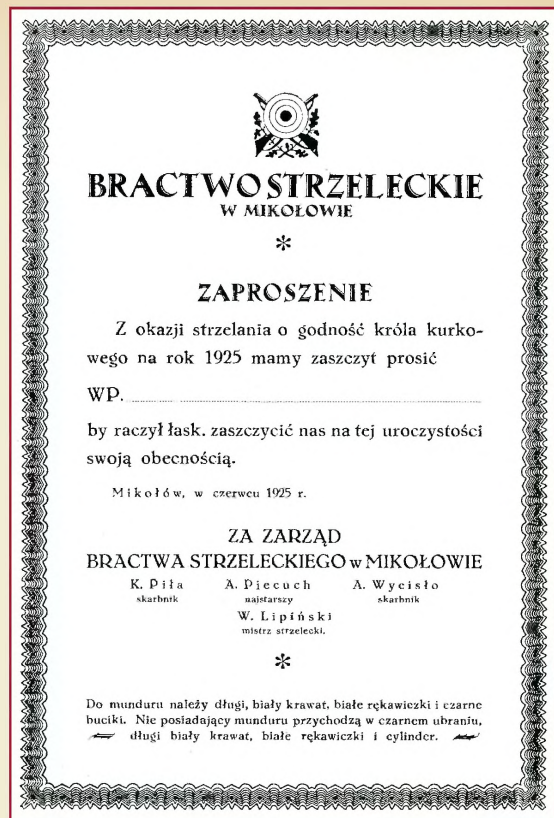
Jan Piechulek prezes	Franciszek Szczer wiceprezes	Augustyn Łobus skarbnik
Karol Koźlik skarbnik	Ludwik Broda skarbnik	Karol Frelch komendant

Zaproszenie na uroczystość z okazji 75. rocznicy powstania Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie, 1939 r.

Statut Bractwa Strzeleckiego – Schutzengilde, 1903 r.

Zaproszenie na strzelanie królewskie, 1925 r.

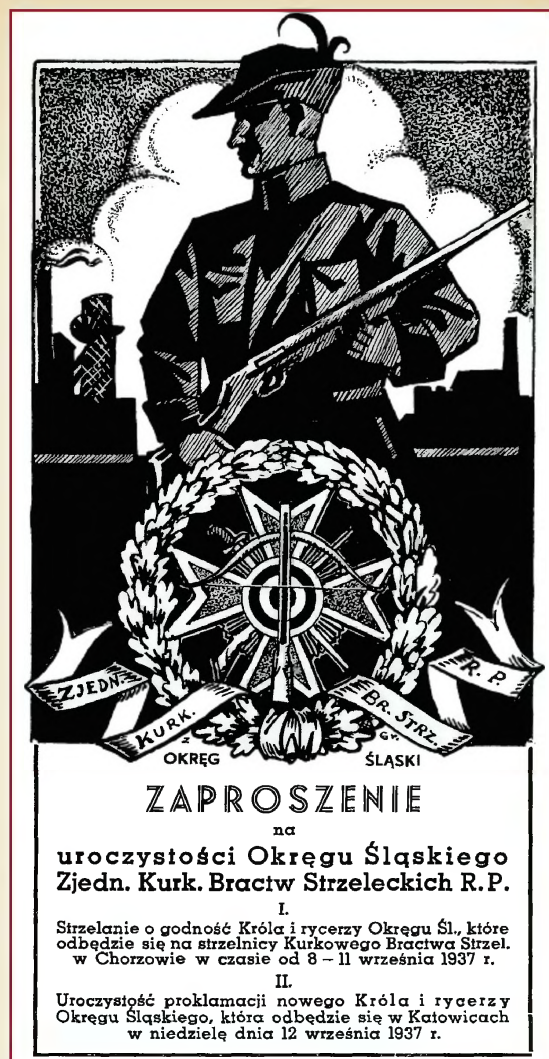
Zaproszenie na Wielkie Strzelanie Obywatelskie, 1929 r.

Zaproszenie na uroczystość 70-tej rocznicy istnienia
Mikołowskiego Bractwa Kurkowego
oraz 10. lecie Okręgu Śląskiego, 1935 r.

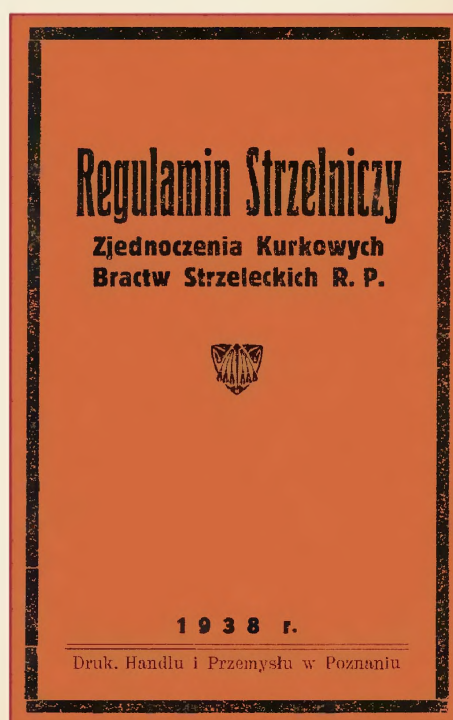
Zaproszenie do uczestniczenia w uroczystości poświęcenia nowo wybudowanej strzelnicy w Katowicach, 1938 r.

Zaproszenie na strzelanie o tytuł Króla Kurkowego Okręgu Śląskiego do Chorzowa, 1937 r.

"Proporzec" – miesięcznik poświęcony ideologii strzelniczej, wydawanej pod redakcją Tadeusza Wieczorkiewicza w Poznaniu, 1926 r.

Regulamin Strzelniczy Zjednoczonych Kurkowych Bractw Strzeleckich RP, 1930 r.

Książka strzałowa

NR 34.

XII. Strzelania Okręgu Śląskiego Zjedn. Kurk. Bractw Strzeleckich R.P.

o godność Króla i rycerzy
i o premie w czasie od 8
do 11 września 1937 roku
na strzelnicy Kurk. Bractwa
Strzeleckiego w Chorzowie

Brat Drzewa Józef
Bractwo Nikotów

Za Zarząd Okr. Śl.

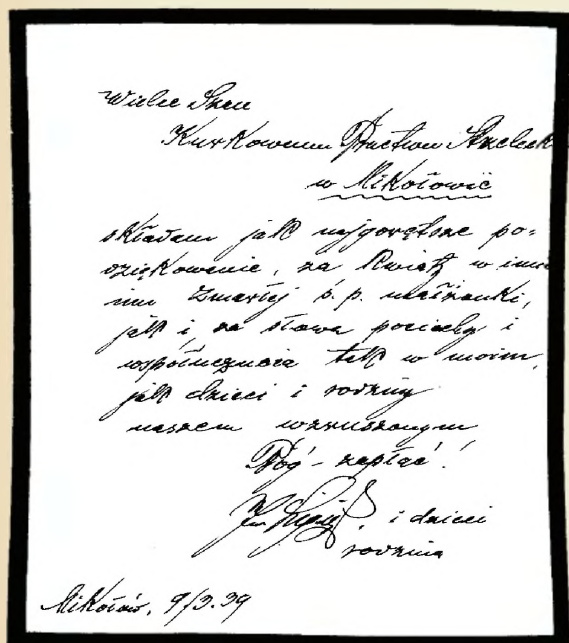
Dr Józef Reszka
prezes

Jan Nowakowski
sekretarz

Karol Koźlik
skarbnik

Ludwik Broda
strzel mistrz

Książeczka strzałowa brata Jan Drzazga, 1937 r.

Podziękowanie za udział w pogrzebie małżonki Jana Ligionia,
1939 r.

Zjednoczenie Kurk. Bractw Strzel. R. P. Stow. zarej.
Członek Naczelnej Rady Strzelectwa w Polsce

Legitymacja członk. № 1308

Brat
jest czynnym członkiem Kurk. Bractwa Strzeleckiego

zapłacił składkę do Zjednoczenia za rok 1935.
Poznań, dnia 25 MAR 1935 1935 r.
Prezes Skarbnik Sekretarz
St. Maciejewski Fr. Grzybkowski J. Bukowski

Niniejsza legitymacja uprawnia do korzystania z 50% zniżki kol. oraz do współudziału
we wszystkich uroczystościach strzeleckich zjednoczonych Kurk. Bractw Strzeleckich
na ustalonych przez odnośne Bractwo warunkach i nie jest przenośna.

Legitymacja członka Bractwa Strzeleckiego, 1935 r.

Księga Pamiątkowa z Torunia, 1927 r.

PIERWSZA
KRAJOWA
FABRYKA

ADAM NAGALSKI

Skład fabr.:
Bieleńska 16
Telef. 23-23

ROK ZAŁOŻENIA FIRMY 1894

MEDALI I NAGRÓD SPORTOWYCH

General. Zastępstwo: Nowogrodzka 48, Tel. 301-77

Zastępstwa: „Polska Spółka Sportowa” w Warszawie, „Sport-Błoch” w Toruniu i „Esko-Sporting” w Krakowie

Reklama Fabryki Medali i Nagród Sportowych, Adama Nagalskiego, założona w Warszawie, 1894 r.

Reaktywacja Bractwa Strzeleckiego

Trudne początki

W czerwcu 1998 roku, w Gazecie Mikołowskiej, ukazała się publikacja Ryszarda Szendzielarza pt. „Mikołowskie Bractwo Kurkowe”, autor opisał nieznane dzieje przedwojennego stowarzyszenia, działającego w naszym mieście. Po ukazaniu się artykułu autor dalej gromadził pamiątki, fotografie, dokumenty, które świadczą o chlubnych i pięknych kartach historii mikołowskiego Bractwa.

W dniu 25 października 2002 roku, wystrzał armatni na mikołowskim rynku, obwieścił otwarcie wystawy w Instytucie Mikołowskim pt. *Historia Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie*, autorem ekspozycji był Ryszard Szendzielarz.

Ekspozycja była zauważona przez lokalną i regionalną prasę oraz cieszyła się dużym zainteresowaniem wśród mieszkańców Mikołowa. Dla uatrakcyjnienia otwarcia ekspozycji, zaproszono Bractwo Kurkowe z Żor. Ówczesny hetman Bractwa żorskiego Zbigniew Dreszler zaproponował reaktywowanie Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie. W tym celu trwały rozmowy, w których udział brał: hetman – prezes Okręgu Śląskiego Zbigniew Dreszler z Żor, burmistrz Marek Balcer oraz Ryszard Szendzielarz.

Trzydziestego maja 2004 roku, podczas strzelania królewskiego na strzelnicy: „Dębina” w Żorach, miasto Mikołów reprezentował Ryszard

Bractwo żorskie na mikołowskim rynku, 2002 r.

Burmistrz Marek Balcer i Ryszard Szendzielarz
w Żorach, 8 czerwiec 2005 r.

Przy stole prezydiálním, 26 styczeń 2007 r.

Szendzielarz, który ze starych zbiorów mikołowskiego Bractwa wręczył prezesowi z Żor, dwa oryginalne nekrologi dwóch przedwojennych zasłużonych członków Bractwa Strzeleckiego z Żor: brata Roberta Nawrota, który w latach 20 był członkiem zarządu i skarbnikiem Bractwa żorskiego. Drugi nekrolog dotyczy pierwszego króla kurkowego z okresu międzywojennego, brata Karola Sitko.

Z okazji 140. rocznicy powstania Bractwa w Mikołowie, w roku 2005 Ryszard Szendzielarz wydał monograficzny zarys *Z dziej w Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie*. W tym samym roku w dniu 15 maja, na królewskie strzelanie w Żorach, ponownie pojawili się przedstawiciele Mikołowa: Ryszard i Adam Szendzielarz oraz Mariusz Dmetrecki.

W lipcu roku 2005 do żorskiej siedziby Bractwa przybyli burmistrz Marek Balcer, Ryszard Szendzielarz oraz Mariusz Dmetrecki, w celu odebrania dwóch mikołowskich tarcz strzeleckich z lat dwudziestych ubiegłego stulecia, które czasowo zostały zdeponowane w Miejskiej Placówce Muzealnej przy ulicy Karola Miarki w Mikołowie.

W Mikołowie przybywało pasjonatów sportu strzeleckiego, dnia 6 grudnia 2006 roku, w siedzibie Bractwa Kurkowego w Żorach prezes – hetman Śląskiego Okręgu Bractw Strzeleckich Zbigniew Dreszler oraz aktualny Król Kurkowy Żor, Leszek Kowalczyk przyjął grupę mikołowian. Celem spotkania było ogólne zapoznanie się z ruchem Brackim. Na spotkaniu byli obecni: Ryszard i Adam Szendzielarz, Wojtek Knopik,

Członkowie założyciele, 26 styczeń 2007 r.

Dariusz Mrokwa, Andrzej Chlebowski i Tomasz Caba.

W dniu 26 stycznia 2007 roku, w Miejskiej Placówce Muzealnej w obecności wiceburmistrza Adama Zawiszowskiego odbyło się zebranie założycieli Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie. Zebranie prowadził Ryszard Szendzielarz, który zapoznał zebranych prześwietnymi tradycjami mieszczańskimi oraz wspianymi wynikami strzeleckimi przedwojennego Bractwa. Zebrani wyrazili wolę reaktywowania Bractwa oraz zapoznali się z projektem statutu. W zebraniu założycielskim udział wzięli: Ryszard Szendzielarz, Dariusz Mrokwa, Wojciech Knopik, Andrzej Chlebowski, Mariusz Dmetrecki, Michał Pienta, Henryk Paduch, Adam Szendzielarz, Wojciech Latusek, Tomasz Caba, Antoni Pilch, Andrzej Chrost, Grzegorz Wiechoczek, Marcin Drzewiecki, Grzegorz Hań, Mirosław Jagiełka, Robert Stachoń. W maju tegoż roku Sąd Rejestracyjny w Katowicach z powodu braków formalnych odrzucił wnioski o zarejestrowanie stowarzyszenia. Nie zrażeni tym niepowodzeniem, w dniu 27 maja tegoż roku mikołowscy bracia kurkowi wzięli udział w uroczystości związanej ze strzelaniem o godność Króla Kurkowego w Żorach. W sezonie letnim do najbardziej aktywnych strzelców mikołowskich należeli: Darek Mrokwa, Andrzej Śląski, Andrzej Chlebowski, Tamasz Cyba, Sobiesław Wietecha oraz Adam Szendzielarz.

W dniu 29 października 2007 roku Sąd Rejonowy w Katowicach dokonał wpisu do rejestru Stowarzyszeń: „Bractwo Strzeleckie w Mikołowie” ul. Karola Miarki 15 w Mikołowie. Pierwszy Zarząd Bractwa tworzyli: Ryszard Szendzielarz – prezes, Wojciech Knopik – wiceprezes, Dariusz Mrokwa – sekretarz, Mariusz Dmetrecki – skarbnik, Andrzej Chlebowski – strzelmistrz. Komisja Rewizyjna: Marcin Drzewiecki – przewodniczący, Henryk Paduch oraz Adam Szendzielarz.

Zbigniew Dreszler
– honorowy członek Bractwa Mikołów, 2008 r.

Mikołowanie na strzelnicy, 2007 r.

W dniu 1 marca 2008 roku, w świetlicy Szkoły Podstawowej nr 5, odbyło się pierwsze Walne Zebranie Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie. Prezes – hetman Ryszard Szendzielarz, otworzył zebranie słowami: *Szanowni zebrani! Z wzruszeniem i satysfakcją, zabieram głos, iż mnie i prezosowi – hetmanowi, przypadł w udziale zaszczyt otwarcia I Walnego Zebrania Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie. Jesteśmy spadkobiercami założonego w 1864 roku Bractwa, obecnie najstarszego Stowarzyszenia w Mikołowie. Dzisiejsze spotkanie nabiera szczególnego znaczenia i oznacza oficjalne wskrzeszenie starych brackich tradycji mieszczańskich w Mikołowie.* Następnie prezes przywitał przybyłych gości: obecnie panującego Europejskiego Króla Strzelców Historycznych Tadeusza Żyły oraz sekretarza Romana Pajaka z Pszczyńskiego Bractwa Strzeleckiego. Z głęboką wdzięcznością powitał: byłego wiceprezesa Zarządu Zjednoczenia Bractw Strzeleckich Rzeczypospolitej Polskiej, a jednocześnie byłego prezesa – hetmana Okręgu Śląskiego, Zbigniewa Dreszlera, który wspierał i działał na rzecz utworzenia mikołowskiego Bractwa. Serdecznie powitał Braci Kurkowych z Żor, prezesa – Hetmana Józefa Dziendzieła, sekretarza – Leszka Kowalczyka, skarbnika Mariana Miśtaka. Jednocześnie podziękował za bezinteresowną pomoc oraz integracyjną działalność Bractwa z Żor.

Przed głosowaniem do nowego Zarządu prezes Ryszard Szendzielarz wygłosił krótkie oświadczenie: *Ze względu na mój stan zdrowia, serdecznie proszę nie zgłaszać moją osobę na kandydata do pełnienia funkcji w Zarządzie Bractwa. Wszystkim, którzy aktywnie działali na rzecz Bractwa i pomogli je reaktywować, serdecznie dziękuję!*

Następnie przekazał prowadzenie obrad Andrzejowi Chrostowi.

Dariusz Mrokwa i Adam Szendzielarz, 2008 r.

W wyniku głosowania wybrano Zarząd: Dariusz Mrokwa – prezes – hetman, Andrzej Śląski – wiceprezes, Leszek Wolski – sekretarz, Adam Szendzielarz – skarbnik, Andrzej Chlebowski – strzelmistrz. Do Komisji Rewizyjnej wybrano: Marcina Drzewieckiego – przewodniczący, Henryka Paducha oraz Mirosława Jagielkę. Do Sądu Honorowego wybrano: Andrzeja Chrosta – przewodniczący, Grzegorza Hata oraz Łucjana Bojdoła.

Na wniosek nowego Zarządu Ryszard Szendzielarz został Honorowym Prezesem-Hetmanem, a Zbigniew Dreszler – honorowym członkiem mikołowskiego Bractwa.

W zebraniu uczestniczyli: Ryszard Szendzielarz, Dariusz Mrokwa, Andrzej Chlebowski, Henryk Paduch, Adam Szendzielarz, Wojciech Latusek, Tomasz Caba, Antoni Pilch, Andrzej Chrost, Grzegorz Wiechoczek, Stanisław Piechula, Marcin Drzewiecki, Grzegorz Hat, Andrzej Śląski, Mirosław Jagielka, Leszek Wolski, Łucjan

Zjednoczenie Kurkowych Bractw Strzeleckich Rzeczypospolitej Polskiej

Bractwo Strzeleckie w Mikołowie

z siedzibą w mieście Mikołów adres do korespondencji ul. Karola Miarki 15 składa wniosek o przyjęcie w strukturę Zjednoczenia.

Mikołowscy bracia w pełni uznają idee, zasady i kierunki działania Zjednoczenia oraz zobowiązują się do przestrzegania Statutu i pozostałych wewnętrznych przepisów Zjednoczenia. Jednocześnie nadmieniamy iż Bractwo nasze było w gronie członków Zjednoczenia w okresie międzywojennym.

Mikołów dnia 7 03.2008r.

Załączniki:

- kopie statutu Bractwa
- kopie KRS
- Nip:Regon
- Uchwała nr 10 o przystąpieniu do Zjednoczenia
- Rys Historyczny
- Skład osobowy Zarządu
- Skład osobowy Bractwa
- Nie karta Bractwa

Pismo Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie

Bojdoł, Łukasz Olech, Sobiesław Wietecha. Po obradach członkowie Bractwa oraz goście udali się na wspólny obiad do restauracji „Stodoła”.

Na pierwszym Walnym Zebraniu upoważniono, brata Dariusza Mrokwy i Andrzeja Śląskiego, do reprezentowania mikołowskiego Bractwa na ogólnopolskim Zjeździe Delegatów

Walne zebranie, 1 marca 2008 r.

Zjednoczenia Kurkowych Bractw Strzeleckich Rzeczypospolitej Polski w Tarnowie Podg rnym. Po skompletowaniu odpowiednich dokument w, nasi przedstawiciele złożyli pisemny akces do wstąpienia w struktury Zjednoczenia. W dniu 7 marca br. w czasie tajnego głosowania, Zarząd Zjednoczenia podjął jednogłośnie decyzję o przyjęciu Bractwa z Mikołowa w struktury Zjednoczenia. Nasi przedstawiciele wchodząc na salę obrad zostali owacyjnie przyjęci słowami: *bractwo mikołowskie od dawna było oczekiwane w szeregach Zjednoczenia*.

Przedwojenna działalność braci kurkowych z Mikołowa, jest znana w w kręgach brackich Zjednoczenia, dzięki w monografii pt. *Dzieje Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie*, autora Ryszarda Szendzielarza, inicjatora reaktywowanego Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie.

W dniu 27 maja 2008 roku, Rada Miasta podjęła Uchwałę nr XXII/357/2008, aby parking przy ulicy św. Wojciecha, nazwać Placem Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie. W miesiąc później dnia 27 czerwca, z udziałem zaproszonych gości: Europejskiego Króla Strzelców Historycznych Tadeusza Żyły z Pszczyny, honorowego

prezesa Ryszarda Szendzielarza, oraz członków Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie, burmistrz Marek Balcer, uroczystie przez przecięcie wstęgi odsłonił obelisk z tablicą pamiątkową Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie. Fundatorem obelisku jest członek mikołowskiego Bractwa, Łucjan Bojdoł.

Na ulicy św. Wojciecha w Mikołowie, 2008 r., od lewej: Andrzej Śląski, Tadeusz Żyła – Europejski Król Strzelców Historycznych z Pszczyny, Adam Szendzielarz, Leszek Wolski, Alfred Habdas z Żor, 2008 r.

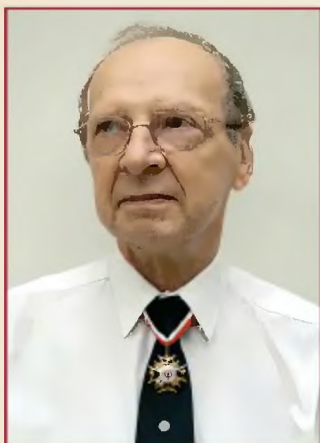

Po odsłonięciu Tablicy pamiątkowej, od lewej: Marek Balcer burmistrz Mikołowa, Dariusz Mrokwia hetman – prezes mikołowskiego Bractwa, Łucjan Bojdoł, członek Mikołowskiego Bractwa, fundator obelisku, 2008 r.

Członkowie Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie

Członkowie Honorowi

Ryszard SZENDZIELARZ; urodzony w Mikołowie. Współpracownik „Gazety Mikołowskiej”, w której publikuje artykuły związane z przeszłością i teraźniejszością miasta. Współautor książek: „Mikołów w XX wieku” (2002) i „Drukarnia im. Karola Miarki w Mikołowie” (2005); autor monografii „Dzieje Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie”. Członek grupy inicjatywnej powołania Stowarzyszenia Przyjaciół Miasta Mikołowa oraz powołania Miejskiej Placówki Muzealnej w Mikołowie. Inicjator reaktywowania Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie.

Zbigniew DRESZLER; zamieszkały w Żorach, aktywny działacz Bracki Okręgu Śląskiego. W latach 2000–2004 Hetman Bractwa Kurkowego w Żorach. Jeden z inicjatorów reaktywowania Bractwa w roku 1993. W 1995 roku pierwszy po wojnie światowej marszałek Okręgu Śląskiego Zjednoczenia Kurkowych Bractw Strzeleckich RP. W latach 2003–2007, wiceprezes Zarządu Zjednoczenia Kurkowych Bractw Strzeleckich RP z siedzibą w Poznaniu. Jeden z inicjatorów powstania Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie, działa na rzecz integracji Bractw Strzeleckich na Śląsku.

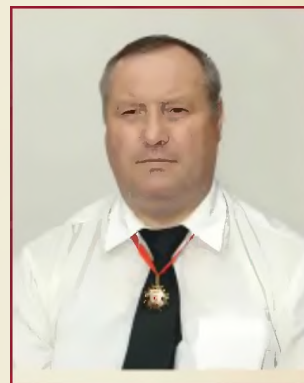
Członkowie

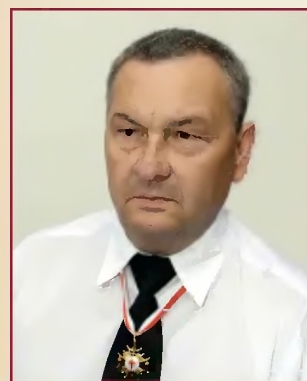
Adam Szendzielarz

Andrzej Chlebowski

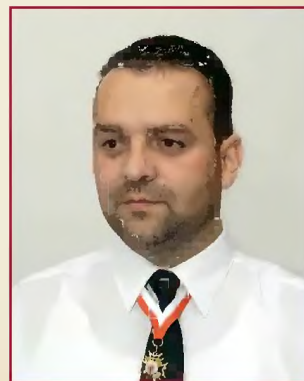
Andrzej Chrost

Andrzej Śląski

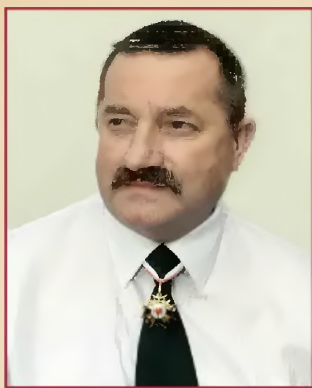

Antoni Pilch

Dariusz Mrokwą

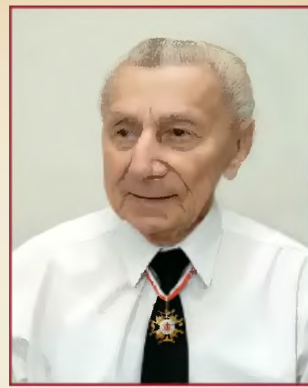

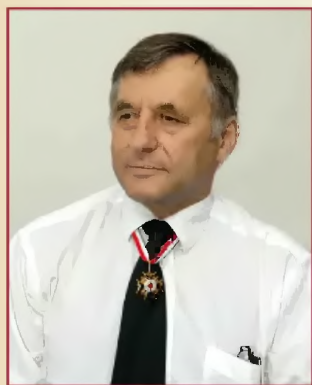
Grzegorz Hat

Grzegorz Wiechoczek

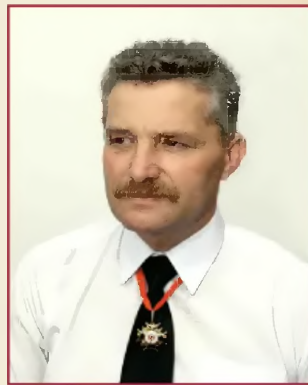
Henryk Paduch

Jerzy Wcisło

Leszek Wolski

Lucjan Bojdoł

Łukasz Olech

Marcin Drzewiecki

Mirosław Jagiełka

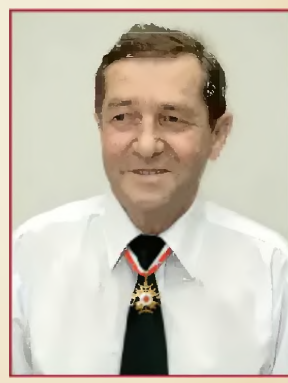
Stanisław Piechula

Sobiesław Wietecha

Tomasz Cyba

Wojciech Latusek

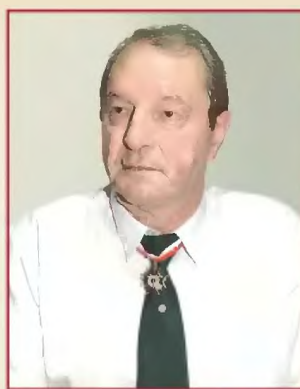
Kandydaci

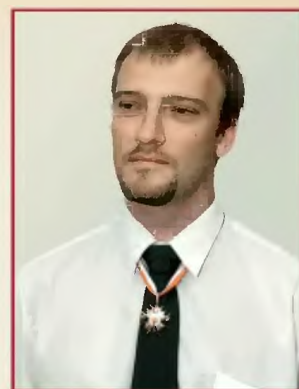
Adolf Jańczyk

Adrian Byrdy

Jerzy Sztajgli

Kazimierz Kurpas

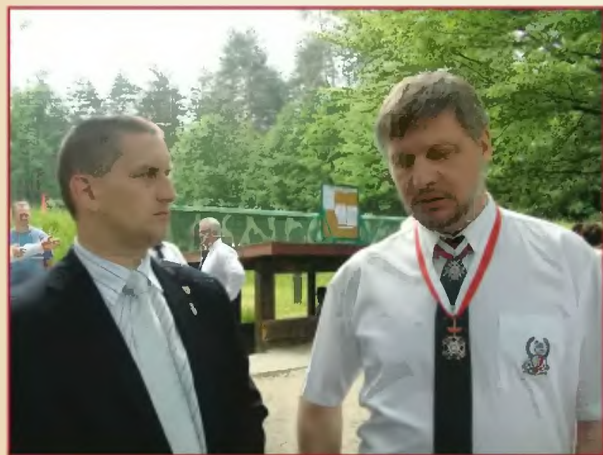
Nowe Bractwo w fotografii

*Władysław Żyła z Pszczyny i Zbigniew Dreszler z Żor,
2007 r.*

Z lewej Adrian Byrdy i Ryszard Szendzielarz

Prezydent Waldemar Socha i Janusz Koper, Żory 2007 r.

Z lewej Zbigniew Dreszler i Andrzej Chrost, 1 marca 2008 r.

*Spotkanie integracyjne w restauracji „Stodola”,
4 kwietnia 2008 r.*

*Spotkanie integracyjne w restauracji „Stodola”,
4 kwietnia 2008 r.*

*Marek Balcer
burmistrz Mikołowa, 4 kwietnia 2008 r.*

Brat senior Henryk Paduch, 4 kwietnia 2008 r.

Grupa mikołowskich Braci Kurkowych, 2008 r.

Łucjan Bojdoł w czasie ustawiania obelisku, 2008 r.

Adam Szendzielarz przy obelisku, 2008 r.

Po ustawieniu obelisku, 2008 r.

Od lewej: Dariusz Mrokwa, Adam Szendzielarz, Andrzej Ślaski, Ryszard Szendzielarz, 2008 r.

W drodze do Placu Brackiego, 2008 r.

Mikołowscy bracia po odsłonięciu tablicy pamiątkowej, 27 czerwca 2008 r.

Recenzja:

Z DZIEJ W BRACTWA STRZELECKIEGO W MIKOŁOWIE

M2005 roku Instytut Mikołowski wydał dużego formatu książkę, atrakcyjnie wydaną, z niezwykle ciekawym tekstem, 200 ilustracjami, dzieje mikołowskiego Bractwa Strzeleckiego, potocznie zwanego również Kurkowym. Niestety, są to już dzieje dość dawno minione, ale może tym bardziej winny zainteresować czytelników...

Autor – RYSZARD SZENDZIELARZ, znany od lat z wielu publikacji o przeszłości Mikołowa w „Gazecie Mikołowskiej”, współautor monograficznych książek „Mikołów XX wieku” oraz „Drukarnia im. Karola Miarki”. Rodowity mikołowianin nieustrudzenie poszukujący i opisujący mało lub w ogóle dotąd nieznanne fakty, wydarzenia z minionej przeszłości miasta. W tej szperackiej zaiste pasji posiada pewną, godną pozazdroszczenia umiejętność (może i połączona z łutem szczęścia..?): potrafi dotrzeć do nie ujawnionych jeszcze materiałów dokumentów historycznych i archiwalnych fotografii. W rozmowach

ze starszymi mieszkańcami zdobywa i notuje bardzo ciekawe wspomnienia nawet z okresu pierwszej wojny, opisy zaiste godne utrwalenia, bo i czas szybko mija i takich rozmówców ubywa.

Po tej krótkiej prezentacji autora – już o temacie zasadniczym: Bractwo Strzeleckie w Mikołowie! Gdzie początek zainteresowań właśnie braćmi kurkowymi? To jakby ciekawostka pierwsza. Ową inspiracją do dalszego zgłębiania tematu był fakt znalezienia przez dwóch Mikołowian – Tadeusza Biega i znanego fotoreportera Andrzeja Bojdoła – w ruinach zburzonej strzelnicy Bractwa przy obecnej ulicy Konstytucji 3 Maja blaszanej puszkii a w niej znajdował się szklany pojemnik z różnymi dokumentami. Puszka

tkwiła w kamieniu, z wyrytą datą i właśnie to wzbudziło bliższe zainteresowanie dwójki poszukiwaczy śladów przeszłości na terenie „Wymyślanki”. Dokumenty znalazły się w rękach Ryszarda Szendzielarza i tak się zaczęło. Ryszard swoim zwyczajem i zgodnie z przysłowiem krocząc „po nitce do kłębka” zdobywał kolejne materiały o mikołowskim Bractwie Strzeleckim.

Czy już wtedy zrodziła się myśl o książce? Może sam autor musiałby się nad odpowiedzią zastanowić... Kiedy fotografii i dokumentów gromadził coraz więcej, jesienią 2002 roku zorganizował w Instytucie Mikołowskim wystawę poświęconą braciom kurkowym oraz spotkanie, na którym pojawili się między innymi strzelcy w galowych mundurach z reaktwowanego (ale dopiero w latach 90-tych, o czym później...) Bractwa w Żorach.

Coś ogólniejszego: bractwa strzeleckie w Europie istniały już w okresie średniowiecza, na ziemiach polskich pierwsze powsta-

ło w Poznaniu w roku 1253. Aż tak bogatych tradycji mikołowskie nie posiadało. Zawiazało się w latach pruskiego zaboru, w roku 1864. Niedawno minęło więc od tej daty 140 lat. Najbardziej aktywna działalność rozwinęła się w latach międzywojennych, raptownie przerwana przez niemieckiego okupanta. Trudno sobie wyobrazić by zarówno hitlerowcy najeźdźcy a potem (przez niemal pół wieku!) rzekomo „demokratyczno-ludowe” władze tolerowały tego rodzaju kurkowe „zabawy z bronią”.

Wspomnienia z działalności w latach międzywojennych stanowi zasadniczą treść albumowej publikacji. W tym okresie Bractwo Mikołowskie odnosiło w sportowym strzelaniu niezliczone sukcesy w skali nawet krajowej, nie tylko ślą-

skiej; delegacja mikołowska gościła u prezydenta Ignacego Mościckiego, a Mikołów był przez pewien czas siedzibą Zarządu Śląskiego Okręgu Bractw.

W tym okresie Bractwo posiadało też dwa ważne obiekty: dobrze jak na owe czasy urządzone wraz z klubowym budynkiem strzelnicy przy obecnej ulicy Konstytucji 3 Maja oraz tak zwana „Kolonada” – lokal z salą do spotkań i tańców oraz wyszynkiem piwa. Strzelnica i budynek w połowie lat 70. musiały (?) ustąpić miejsca budownictwu mieszkalnemu, a „Kolonada” budowie kąpieliska. Starsi jeszcze pamiętają owe obiekty, jakie istniały jeszcze przez szereg lat po drugiej wojnie, młodzi poznają je na archiwalnych fotografiach. (Przy okazji taka ciekawostka od niżej podpisanego; jeszcze w latach 60-tych ze strzelnicy korzystali nawet tacy milicjanci, doskonaląc posługiwanie się bronią...)

O czym jeszcze nie wspominaliśmy zachęcając do lektury książki: bractwa skupiały w swoim gronie swego rodzaju elitę: bogatych kupców, właścicieli fabryk, prawników, dobrze prosperujących rzemieślników oraz wyższej rangi urzędników. Wyjaśnienie proste – nie było i nie jest to tanie hobby. Taki na przykład kurkowy brat, powszechnie wówczas znany handlowiec mistrz piekarski, Paweł Buchcik posiadał arsenał obejmujący aż 11 sztuk broni do różnych strzelań.

Ryszard Szendzielarz przyznaje, że gromadzenie coraz bogatszego, ciekawego zbioru materiałów skłoniło go nie tylko do urządzenia ekspozycji i napisania książki. Trochę ukrytym jego zamiarem było i pozostanie nadal zachęcić zainteresowanych Mikołowem do reaktywowa-

wania w mieście Bractwa Strzeleckiego. W tym względzie nie brak konkretnych przykładów: w latach 90-tych wznowiły działalność Bractwa w Żorach, Bytomiu, w Pszczynie, Tarnowskich Górach, Wrocławiu i innych miastach. W książce autor również im poświęca uwagę. Czy w Mikołowie dojdzie do drugich narodzin Bractwa.

Odpowiedzi konkretnej jeszcze brak, ale może i to albumowe kolorowe wydawnictwo, wzorowo technicznie wykonane w Drukarni Miarki, zachęci do pozytywnej decyzji o wznowieniu Bractwa, które w okresie międzywojennym potrafiło niezależnie od wielu w każdym roku organizowanych zawodów, uświetniać każde ważniejszą uroczystość mieście.

Nie sposób pominąć w zakończeniu dwóch ważnych informacji. Niezwykle cenna inicjatywa Ryszarda Szendzielarza mogła zostać urzeczywistniona dzięki finansowej pomocy 14 sponsorom – osób prywat-

nych bądź firm, które właściwie oceniając trud autora, okazały konkretną pomoc.

Wypada w ostatnim już zdaniu zachęcić do wzbogacenia domowej biblioteczki tą cenną pozycją wydawniczą, ale na półkę odłożyć dopiero po lekturze.

BOGUSŁAW BROMBOSZCZ

Wszystkim posiadaczom monografii *Z dziej w Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie*, z 2005 roku polecam i zachęcam do wzbogacenia wiedzy o mikołowskim Bractwie Strzeleckim, w wydany opracowaniu.

Ruch strzelecki na Śląsku

Na Śląsku w minionych stuleciach Bractwa Strzeleckie zakładali książęta, hrabiowie, właściciele dóbr ziemskich, bogaci mieszcianie, którzy obdarowywali *gildie** (Bractwa) licznymi przywilejami. W starych kronikach istnieją zapisy o średniowiecznych strzelcach, którzy odgrywali znaczącą rolę w pielęgnowaniu przyjacielskich stosunków wśród Braci wielu miast. W 1286 roku na Śląsku odnotowano najstarszą uroczystość strzelecką, która odbyła się w Świdnicy. Historyczne wydarzenie miało miejsce za czasów księcia Bolka I, który osobiście uczestniczył w zawodach. W późniejszych czasach ruch Bractwa osłabł. Dopiero po wojnie niemiecko-francuskiej w 1872 roku, nastąpiło ożywienie ruchu strzeleckiego w Niemczech oraz na Śląsku. Odżyły uroczystości strzeleckie w myśl: *ćwicz oko i dłonie w ojczyzny obronie*. W roku 1681 właściciel ziemi pszczyńskiej, Baltazar Promnitz, założył Pszczyńskie Bractwo Strzeleckie; hrabia

Henkel von Donnersmarck w 1728 założył Bractwo Strzeleckie w Bytomiu, a w roku 1780 roku w Tarnowskich Górach. Z inicjatywy mieszczan, Kamera Wrocławska zatwierdziła powstanie Bractwo Strzeleckiego w Żorach, w 1776 roku. W Mikołowie również z woli mieszczan powstało Bractwo Strzeleckie w 1864 roku.

Z początkiem lat pięćdziesiątych XIX stulecia, nastąpiła liberalizacja przepisów umożliwiająca powstanie nowych sto-

warzyszeń na terenie państwa niemieckiego. Odżyła idea wspierania tradycji, obyczajów oraz doskonalenie sportów strzeleckich. W 1849 roku*, z inicjatywy raciborskiego bractwa, w porozumieniu ośmiu miast: Głubczyc (Leobschütz), Raciborza (Ratibor), Gliwic (Gleiwitz), Bytomia

(Beuthen), Koźła (Kosel), Ujazdu (Ujest), Mysłowic (Myslowitz) oraz Żor (Sohrau), powstał *Oberschlesischer Schützenbund* – Górnośląski Związek Bractw Strzeleckich Górnego Śląska, później dołączyły inne Bractwa m.in. z Tarnowskich Gór

Wrocław, stolica prowincji Śląska, 1916 r. Ze zbioru (RS)

* Bractwo Strzeleckie z Tarnowskich Gór, 2003. Grażyna Lichończyk-Nurek – „Geneza i rozwój Bractw Kurkowych w Europie”. Termin *bractwo* (Bruderschaft) czy *towarzystwo* (Gesellschaft) strzelecki lub „gildia” (Gilde) pozwala określić jej charakter i rodowód. W Polsce problem ten praktycznie nie występuje. Nazwa *bractwo* czy *towarzystwo* strzeleckie używane były i bywają nadal wymiennie, zaś termin *gildia* prawie wcale nie miał zastosowania. W przypadku bractw zachodnioeuropejskich, nazwa stanowiła podstawową informację o charakterze organizacji. Człon „gilde”, wywodzi się ze struktury cechowej, bractwa (bruderschaft) powstały na bazie bractw kościelnych.

** W JEDNOŚCI SIĘ – opracowanie wydane przez Muzeum w Tarnowskich Górach z 2004. Grażyna Lichończak-Nurek na stronie 6 pisze: z inicjatywy bractwa z Raciborza, w 1849 roku doszło do powstania Górnośląskiego Związku Strzeleckiego (*Oberschlesischer Schützenbund*), łączącego w chwili tworzenia go bractwa z dziewięciu miast, tj. z: Bytomia (Beuthen), Gliwic (Gleiwitz), Głubczyc (Leobschütz), Koźła (Cosel), Mysłowic (Myslowitz), Raciborza, (Ratibor), Ujazdu (Ujest) i Żor (Sohrau). Autorka tekstu nie podała jednego miasta – Wielkie Strzelce (Gross-Strechlitz).

Opole stolica regencji śląskiej, 1916 roku. Fot. ze zbioru (RS)

oraz Mikołowa. W Archiwum Państwowym w Opolu znajduje się archiwalny dokument – Rejencja Opolska Tom I W. I sygnatura akt 143 – w którym wymieniono założycieli *Oberschlesischer Schützenbund* z roku 1851, oprócz wyżej wymienionych Bractw, znalazło się miasto Wielkie Strzelce (Gross-Strechlitz), a na marginesie dokumentu znajduje się adnotacja potwierdzająca zapis dokonany w Koźlu z 17 lipca 1963 roku. Organizowanie corocznych związkowych zawodów strzeleckich, sprzyjało nawiązaniu i zacieśnianiu wzajemnych kontaktów strzelców zrzeszonych w bractwach strzeleckich na Śląsku.

W roku 1873 zawody strzeleckie *Górnośląskiego Związku* odbyły się w Mikołowie. To początek przystąpienia Bractwa Strzeleckiego – *Schützenzengilde* – w Mikołowie w szeregi *Górnośląskiego Związku Bractw Strzeleckich*. W roku 1861 odnotowano również ważne wydarzenie, powołano *Niemiecki Związek Bractw Strzeleckich Deutscher Schützenbund*. *Niemiecki Związek*, który stał się pierwowzorem regionalnych oraz krajowych bractw strzeleckich. W prowincji wrocławskiej, powołano do życia *Śląski Prowincjonalny Związek Strzelecki*, czyli *Provinzial Schützenbund*. Niemiecy bracia kurkowi o parę lat wyprzedzili łączenie księstw niemieckich, dokonane po zwycięstwie Prus nad Francją, w 1870 roku. Pod koniec lat dwudziestych XX stulecia, w Niemczech powstał *Związek Niemieckich Historycznych Bractw Strzeleckich (Bund der Historischen Deutschen Schützenbruderschaften – BHDS)*.

Warto jednak przypomnieć, że po Plebiscyie Śląskim, miasto Katowice, Królewska Huta, powiat katowicki, pszczyński i rybnicki oraz część lublinieckiego, tarnogórskiego znalazły się

w granicach Polski, tym samym Bractwa: w Żorach, Pszczynie, Rybniku, Mikołowie, Tarnowskich Górach, Królewskiej Huty, Katowicach oraz Mysłowicach znalazły się na terenie Polski. Tym samym *Niemiecki Górnośląski Związek Strzelniczy* został osłabiony, pomimo to nadal organizował festyny strzeleckie, natomiast nowo utworzone polskie Bractwa na Górnym Śląsku, nawiązały kontakt z polskimi Bractwami w Wielkopolsce oraz wstępowywały do Zjednoczenia Bractw Strzeleckich RP.

Do faktycznego zjednoczenia europejskiego ruchu strzeleckiego doszło po drugiej wojnie światowej, w 1955

roku. Proces integracji trwał przez wiele lat. 17 września 1975 roku, w Eindhoven w Holandii, dokonano uroczystej rejestracji Europejskiego Stowarzyszenia Historycznego Związku Bractw Strzeleckich, *Europäische Gemeinschaft Historische Schützen – EGS*. Pierwsze Europejskie Strzelanie o tytuł Króla Europejskiego odbyło się symbolicznie w Akwizgranie (Aachen), w miejscu Kaplicy Palatyńskiej, gdzie Matka Boska otacza opieką męczennika Świętego Sebastiana oraz Karola Wielkiego, pierwszego cesarza zjednoczonej Europy. Europejski Zjazd Bractw Strzeleckich odbywa się co trzy lata, połączony ze strzelaniem królewskim. W roku 2006 Europejskim Historycznym Królem Kurkowym został Polak, członek *Pszczynskiego Bractwa Strzeleckiego* z Pszczyny, Tadeusz Żyła, Rycerz Zakonu Świętego Sebastiana, którego dewizą jest czynienie wysiłków na rzecz zjednoczenia i jedności europejskiej.

Tadeusz Żyła, Król Europejski

ZJAZD DELEGAT W W BYTOMIU, 1908 ROK

W dniu 10 maja 1908 roku, *Górnośląski Związek Strzelecki – Oberschlesischer Schützenbund* – zwołał Zjazd Delegatów – *Delegierten-Versammlung* pod przewodnictwem inżyniera wiertniczego Emila Wodaka z Bytomia. Związek reprezentował mistrz malarski Johann Gowik, właściciel cegielni Lampka, prokurent Georg Epbinde oraz przedstawiciele następujących *gildii*.

Oberschlesischer Schützenbund.

Delegiertentag.

Verhandelt zu Beuthen O.-S., den 10. Mai 1908.

Die für hent, durch Einladung vom 1. April cr. ordnungsmässig einberufene Delegierten-Versammlung fand unter dem Vorsitz des Bundesvorsitzenden Herrn Bohringenieur Emil Wodak, Beuthen O.-S. statt.

Vom Bundesvorstand waren erschienen: die Herren Malermeister Johann Gowik sen., Ziegeleibesitzer Th. Lampka und Prokurist Georg Epbinde, ferner die bevollmächtigten Vertreter nachstehender Gilden.

<u>Gilde.</u>	<u>Vertreter.</u>
Beuthen O.-S.	Drechslermeister Hanke, Waisenhausvorsteher Samol.
Cosel	Paul Schlägel, Hugo Silber, Emil Jaskulia,
Gleiwitz	Dr. Kuczora, Blumenthal, Klementz.
Ober-Glogau	E. Radek, P. Hoenisch, C. Werle.
Kattowitz	Dylla, Schibalski, Barth.
Königshütte	Wieczorek, Kern, Sonsalla.
Kreuzburg O.-S.	Schützenmajor Lossow, Leutnant Grünberg, Bundeskönig Ardelt.
Leobschütz	Alfons Rothkegel, Paul Sonntag, Em. David.
Siemianowitz-Laurahütte	D. Adler, Paul Knappik, Friedrich Hudach.
Myslowitz	Stadtrat Walczik, Stadtsekretär Schindler, Geschäftsführer Malotta.
Neustadt O.-S.	S. Müller.
Nicolai O.-S.	Victor Biskupek, Johann Cichopad, Wilhelm Fischer.
Oppeln	Rentier Franz Theindel, Bureauvorsteher Paul Feilhauer.
Peiskretscham	Heinrich Klementz, Thomas Nowak.
Pless O.-S.	Uhrmacher A. Metzner, Fleischermeister Wilgus.
Ratibor	Malermeister Jaksch, Oberfaktor Feichtiger.
Rybnik	Karl Weh, Franz Wojaczek, Franz Hallatsch.
Sohrau O.-S.	Ziegeleibesitzer Dudek, Fleischermeister Figulla, Malermeister Lipp.
Gross-Strehlitz	Paul Jackisch, August Grzywatz, Johann Johst.
Tarnowitz	Schützenmeister M. Kolonko, Rendant E. Kolonko, F. Foitzek.
Ujest	Bürgermeister Arthur Wieczorek, Hotelier Josef Wieniczek, Destillateur Georg Taeubner.
Zabrze	Waldera, Duda, Hübbricht.

Unentschuldigt fehlen die Vertreter der Gilden: Ziegenhals und Leschnitz.

Wykaz delegatów przybyłych do Bytomia, 1908 r.

Nr	Gildia – Stowarzyszenie		Przedstawiciele
1	Beuthen	Bytom	Hanke tokarz w drewnie, Samol zarządca sierocińca
2	Cosel	Koźle	Paul Schlägel, Hugo Silber, Emil Jaskulla
3	Gleiwitz	Gliwice	dr Kuczora, Blumenthal, Klementz
4	Ober-Glogau	Górny-Głogów	E. Radek, P. Hoenisch, C. Werle
5	Kattowitz	Katowice	Dylla, Schibalski, Barth
6	Königsh tte	Kr lewska-Huta	Wieczorek, Kern, Sonsalla
7	Kreuzburg O.S.	Kluczbork	Lossow – major strzelmistrz, Grünberg – podporucznik, Ardelt – król związkowy
8	Leobsch tz	Głubczyce	Alfons Rothkegel, Paul Sontag, Em David
9	Siemianowitz-Laurah tte	Siemianowice	D. Adler, Paul Knappik, Frierich Hudasch
10	Myslowitz	Mysłowice	Walczik – rajca miejski, Schindler – sekretarz miejski, Mallota kierownik gospodarczy
11	Neustadt	Prudnik	S. M ller
12	Nocolai	Mikołów	Wiktor Biskupek, Johann Cichopad, Wilhelm Fischer
13	Oppeln	Opole	Franz Theindel – rentier, Paul Feilhauer – kierownik biura
14	Peiskrescham	Pyskowice	Heinrich Klementz, Thomas Nowak
15	Pless	Pszczyna	A. Metzner – zegarmistrz, Wilgus – mistrz rzeźniczy
16	Ratibor	Racib rz	Jaksch – mistrz malarski, Feichtiger – nadfaktor
17	Rybnik	Rybnik	Karl Weh, Franz Wojaczek, Franz Hallatsch
18	Sohrau	Żory	Dudek – właściciel cegielni, Figulla – mistrz rzeźniczy, Lipp – mistrz malarski
19	Gross-Strechlitz	Wielkie Strzelce	Paul Jackisch, August Grzywatz, Johann Johst,
20	Tarnowitz	Tarnowskie Góry	M. Kolonko – mistrz strzelecki, E. Kolonko – skarbnik, F. Foitzek
21	Ujest	Ujazd	Arthur Wieczorek – burmistrz, Józef Wienczek – hotelarz, Georg Taeubner – dystylator
22	Zabrze	Zabrze	Waldera, Duda, Hilbricht

Nie przybyli bez usprawiedliwienia przedstawiciele Głucholaz oraz Głubczyc.

Na liście obecności podpisało się 59 delegatów w 22 gildii. Obrady zagał przewodniczący Związku, z wyrazami hołdu na część Jego Cesarskiej Mości Cesarza Wilhelma II.

Porządek dzienny obrad:

Sekretarz związkowy odczytał sprawozdanie z działalności gildii za lata 1907–1908, a kontroler kasowy Feichtiger z realizacji działalności kasy.

Dokładnie zostały sprawdzone Księgi Kasowe przez nadfaktora Feichtigera oraz zarządcy szpitala Kachela. Przedstawiciele Gildii podziękowali panu Gowikowi za rzetelne prowadzenie kasy i udzielili mu absolutorium. Na wniosek Stowarzyszenia Strzeleckiego *Huty Laura*, przyjęto ich do Górnosląskiego Związku Strzeleckiego. Ustalono, że następne Święto Strzeleckie odbędzie się 29 czerwca 1908 roku w Zabrzu. W tym celu do Komitetu Organizacyjnego z różnych Gildii wybrano sześciu delegatów, m.in.: Webera z Gliwic, Sollmana z Bytomia, Dudka i Figulla z Żor, Sosny z Królewskiej Huty oraz Szibalskiego z Katowic. Ustalono kolejność ustawienia w pochodzie w dniu Święta Związkowego: Kreuzburg – Kluczbork, Leobschütz – Głubczyce, Königshütte – Królewska Huta, Ratibor – Racibórz, Ober-Glogau – Górny Głogów, Myslowitz – Mysłówice, Nocolai – Mikołów, Kattowitz – Katowice, Lechnitz – Leśnica,

Beuthen – Bytom, Sohrau – Żory, Cosel – Koźle, Peiskretscham – Pyskowice, Laurahütte – Huta Laura, Gleiwitz – Gliwice, Rybnik – Rybnik, Tarnowitz – Tarnowskie Góry, Pless – Pszczyna, Ujest – Ujazd, Gross-Strechlitz – Górne Strzelce, Neustadt – Nowe Miasto, Oppeln – Opole, Ziegenhals – Koziegłowy, Zabrze.

Na rewidentów gospodarki kasowej Związku ponownie wybrano nadfaktora Feichtigera oraz zarządcy szpitala Kachela. Bractwo Strzeleckie – *Sch tzenkilde* z Raciborza przedstawiło dwa wnioski, by Strzelanie Związkowe – *Oberschlesischen Sch tzenbundes* w 1908 roku odbyło się w Strzelcach Wielkich, decyzję postanowiono rozpatrzyć w następnym roku. Druga propozycja dotyczyła organizowania przemienne, w miejscowościach należących do Związku, Zjazdów Delegatów Górnosląskiego Związku Strzeleckiego. Zjazd Delegatów podjął uchwałę w celu przekazania kwoty w wysokości 50 mk na obelisk upamiętniający kanclerza Bismarcka.

Bractwo Koźle, apelowało o liczny udział w uroczystościach poświęcenia sztandaru ufundowanego przez Jego Majestat Cesarza Wilhelma II w dniu 17 maja 1908 r. Następnie poinformowano, że kolejne strzelania związkowe odbędą się w dniach 3, 4, 5 i 6 sierpnia, w związku z poświęceniem pomnika „Schilla” w Ohlau. Zjazd zakończył się zawodami strzeleckimi o nagrody pieniężne. Protokół podpisali: Wodak, Gowik i Lamka. Obrady zakończył Georg Epbinder.

Bytom, 1914 r.

ZJAZD DELEGAT W W BYTOMIU, G. Śl. W DNIU 9 MAJA 1909

Na dzień 31 marca 1909 roku Górnośląski Związek Strzelecki – *Oberschlesischer Schützenbund* regulaminowo zwołał Zjazd Delegatów – *Delegierten Versammlung* w Bytomiu. Zebranie prowadził inżynier wiertniczy Emil Wodak. Zarząd związku reprezentowali: Johann Gowik mistrz malarski sen., Thomas Lamka właściciel cegielni, Georg Epbinder – prokurent oraz prawomocni przedstawiciele następujących Gildii – Bractw.

 <p>Oberschlesischer Schützenbund.</p>	
<h2>Delegiertentag.</h2>	
<p>Verhandelt zu Beuthen O.-S., den 9. Mai 1909.</p>	
<p>Die für heut, durch Einladung vom 31. März cr. ordnungsmässig einberufene Delegierten-Versammlung fand unter dem Vorsitz des Bundesvorsitzenden Herrn Bohringenieur Emil Wodak, Beuthen O.-S. statt.</p>	
<p>Vom Bundesvorstand waren erschienen: die Herren Malermeister Johann Gowik sen., Ziegeleibesitzer Th. Lamka und Prokurent Georg Epbinder, ferner die bevollmächtigten Vertreter nachstehender Gilden.</p>	
Gilde.	Vertreter.
Beuthen O.-S.	Stadt Rat Hakuba, Drechsleumeister Hanko, Waisenhausvorsteher Samoi
Cosel	August Wientzek, August Tschammer.
Gietwitz	Josef Klementz, Robert Draub, Paul Meyer.
Ober-Glogau	Stadtkämmerer Hugo Böhm, Buchdruckereibesitzer Emil Radek.
Kattowitz	Hermann Kraemer, Paul Haendel, Julius Schibalski
Königshütte	Emanuel Kern, Paul Sausalla, Paul Polombka.
Krenzburg	Schützenmajor Lossow, Leutnant Grünberg.
Leselintz	P. Muschket.
Leobschütz	Josef Ullmann, Wilhelm Bytomski, Anton Fygnla.
Siemianowitz-Laurahütte	D. Adler, Paul Knappik, Friedrich Hudasch.
Myslowitz	Stadt Rat Walczik, Stadtschreiber Schindler, Kaufmann Bernard.
Nicola	H. Jacobowitz, G. Meyer, J. Bielitzer.
Oppeln	Rendant Paul Feilhaber, Kaufmann Fedor Heymann.
Peiskretscham	Mühlenbesitzer Wilhelm Lopatta, Gasthausbesitzer August Wulke.
Pless	Uhrmacher A. Metzner, Fleischermeister J. Wilgus.
Ratibor	Oberfaktor E. Feichtiger, Schlossermeister Theodor Lammich, Malermeister W. Jacksch.
Rybnik	Hotelbesitzer Heinrich Wittig, Spediteur Friedrich Alder, Baumeister Heinrich Piszczek.
Sohrau	Ziegeleibesitzer Dudek, Fleischermeister Figulla, Beigel-
Gr.-Strehlitz	Amtsgerichtsekretär Deunnek, Klempnermeister August Grzywatz, Maschinenmeister Johann Joubst.
Tarnowitz	Stadt Rat Strecker, Uhrmacher Max Kolonko, Schlossermeister F. Foitzek.
Ujest	Bürgermeister August Wiczorek, Kaufmann Jacob Wientzek, Hotelier Josef Wientzek.
Zahrze	Waldera, Duda, Sladek.
Ziegenhals	Kaufmann Albert Escher.
Unentschuldigt fehlen die Vertreter der Gilde Neustadt O.-S.	

AP Kat., Schutz. Tarn., sygn. 4, k. 356

Park w Bytomiu, 1917 r.

Nr	Gildia – Stowarzyszenie		Przedstawiciele
1	Beuthen O.S	Bytom	Hakuba – rajca miejski, Hanke – mistrz – tokarski, Samol – zarządca sierocińca
2	Cosel	Koźle	August Wientzek, August Tschammer
3	Gleiwitz	Gliwice	Josef Klementz, Robert Draub, Paul Meyer
4	Ober - Glogau	Górny Głogów	Hugo Böhm – senior miasta, Emil Radek – właściciel drukarni
5	Kattowitz	Katowice	Hermann Kraemer, Paul Haendel, Julius Schibalski
6	Königshütte	Królewska Huta	Emanuel Kern, Paul Sonsalla, Paul Porombka
7	Kreuzberg	Kluczbork	Lossow – strzemistrz major, Grünberg – podporucznik
8	Leschnitz	Leśnica	P. Muschket
9	Leobschütz	Głubczyce	Josef Ullmann, Wilhem Bytowski, Anton Fygulla
10	Siemianowitz-Laurahütte	Siemianowice	D.Adler, Paul Knnapik, Friedrich Hudasch
11	Myslowitz	Mysłowice	Walczik – rajca miejski, Schindler – sekretarz miejski, Bernard-kupiec
12	Nicolai	Mikołów	Hans Jacobowitz, Guido Meyer, Josef Bielitzer
13	Oppeln	Opole	Paul Fellhauer – urzędnik rachunkowości, Fedor Heymann – kupiec
14	Peiskretscham	Pyskowice	Wilhelm Lopatta – właściciel młyna, August Wuttke – właściciel gospody
15	Pless	Pszczyna	A. Metzner – zegarmistrz, J. Wilgus – mistrz rzeźniczy
16	Ratibor	Racibórz	F. Feichtiger – nadfaktor, Theodor Lamnich – mistrz ślusarski, W. Jacksch – mistrz malarski
17	Rybnik	Rybnik	Heinrich Wittig – właściciel hotelu, Friedrich Alder – spedytor, Heinrich Piszczek - budowniczy
18	Sohrau	Żory	Dudek – właściciel cegielni, Figulla – mistrz rzeźniczy, Beigel
19	Gr. Strehlitz	Wielkie Strzelce	Bennek – sekretarz sądowy, August Grzywatz - mistrz blacharski, Johann Johst – mistrz maszynowy
20	Tarnowitz	Tarnowskie Góry	Strecker – rajca miejski, Max Kolonko – zegarmistrz, F. Foitzek – mistrz ślusarski
21	Ujest	Ujazd	August Wieczorek – burmistrz, Jakob Wietzek – kupiec, Josef Wietzek – hotelarz
22	Zabrze	Zabrze	Waldera, Duda, Śladek
23	Ziegenhals	Głuchołazy	Albert Escher – kupiec

Bez usprawiedliwienia nie przybyli przedstawiciele Neustadt O.S. (Prudnik). Według listy obecności stawiło się 59 delegatów z dwudziestu trzech *gildii*. Przewodniczący związku tradycyjnie zagał zebranie okrzykiem na część Jego Majestatu Cesarza Niemiec Wilhelma II.

Obrady odbywały się według porządku dziennego:

Sekretarz związkowy odczytał obszernie sprawozdanie z działalności Związku za lata 1908–1909. Kontrolerzy: nadfaktor (skarbnik) Feichtiger oraz zarządca szpitala Kachel złożyli sprawozdanie z kontroli ksiąg kasowych. Po ogłoszeniu wyników kontroli zebrani, wstając

z miejsc, podziękowali panu Gowikowi za wzorowe prowadzenie księgi kontroli. Rewizja nie wykazała żadnych uchybień, delegaci postanowili udzielić zarządowi absolutorium. Dokonano również wyboru Komisji Rewizyjnej; do której ponownie wybrano: pp. nadfaktora F. Feichtigera, z Raciborza oraz zarządcę szpitala Kachela z Bielszowic, obaj przyjęli decyzję z satysfakcją.

Na życzenie żorskiej *gildii* ustalono, że w dniach 27–29 czerwca w 1909 roku, gospodarzem strzelania związkowego – *Bundessch tzenfest* – będzie Bractwo Strzeleckie w Żorach.

Wybrano 6 członków z różnych *gildii* celem wsparcia Związku przy organizacji Święta Strze-

leckiego – *Bundesfest* w roku 1909. Zostali nimi: Teodor Lamnich i Kukla z Raciborza, Guido Meyer z Mikołowa, Józef Wintzek z Ujazdu, Paweł Sollimann z Bytomia, Paweł Sossna z Królewskiej Huty oraz Juliusz Schibalski z Katowic.

Z okazji Święta Strzeleckiego – *Bundesfest* w 1909 roku ustalono kolejność przemarszu w pochodzie poszczególnych *gildii*. Wielkie Strzelce, Tarnowskie Góry, Opole, Bytom, Głuchołazy, Zabrze, Królewska Huta, Siemianowice, Koźle, Katowice, Racibórz, Pyskowice, Gliwice, Rybnik, Ujazd, Pszczyna, Leśnica, Mysłowice, Mikołów, Głupczyce, Górny Głogów, Kluczbork, Prudnik, Żory. Ustalono, że następne Związkowe Zawody Strzeleckie – *Bundeschützenfest* odbędą się również w roku 1909 w Raciborzu. W 1910 roku *Schützengilde* – Bractwo Strzeleckie w Wielkich Strzelcach, miało dostąpić zaszczytu zorganizowania Związkowego Święta Strzeleckiego.

Delegaci podjęli decyzję w sprawie udziału Górnośląskiego Związku Strzeleckiego – *Oberschlesischen Schützenbundes* – w tegorocznych zawodach strzeleckich Niemieckiego Związku Strzeleckiego – *Deutschen Bundesschiessen* w Hamburgu oraz dyskutowano w sprawie fundacji nagród honorowych. W celu nabycia środków na zakup nagród, Zarząd Związku proponował opodatkować wszystkich członków związku w wysokości 16 fenigów. Zebraną kwotę zobowiązano przekazać do kasy związkowej, prowadzonej przez skarbnika związku pana Johanna Gowika z Bytomia, a zabrane odsetki powinny być przekazane wojskowemu funduszowi ds. nagród strzeleckich.

Podjęto również decyzję w sprawie przedłożonych wniosków oraz propozycji poszczegól-

nych *gildii*. Wniosek Zarządu Związku o podniesienie wysokości składek członkowskich z 0.30 do 0.50 fenigów od osoby, przyjęto wymaganą większością siedmiu głosów.

Związek Strzelecki z Katowic wysunął wniosek z propozycją dokonania zmian w Strzelaniu Górnośląskim (*Oberschlesischen Bundesschiessen*), decyzję odroczone do następnego Zjazdu Delegatów.

Odroczono również wniosek *Gildii* strzeleckiej z Tarnowskich Gór (*Schützengilde Tarnowitz*) dotyczący ujednolicenia przyznawanych oznak mistrzowskich. Zaproponowano by delegatów na Zjazd powiadamiać przesyłką listową.

Z okazji Niemieckich Zawodów Strzeleckich w Hamburgu (*Deutschen Bundesschiessen in Hamburg*) oraz Niemieckiego Dnia Strzelca (*Deutschen Schützentag*) wybrano delegatów: inżyniera wiertnictwa Emila Wodoka z Bytomia, mistrza malarskiego Gowika sen., z Bytomia, hotelarza Józefa Wienczeka, burmistrza Artura Wieczorka z Ujazdu, Emanuela Kerna z Królewskiej Huty, Hermanna Kramera z Katowic, Maxa Kolonko z Tarnowskich Gór, rajcy miasta Walczika z Mysłowic.

Na zastępców wyznaczono właściciela cegielni Teofila Lampka, prokurenta Georga Epbinder z Bytomia, Wilhelma Bytomskiego z Głubczyc, dystylatora Georga Taeubnera z Ujazdu, Pawła Sosalla z Królewskiej Huty, Pawła Haendel z Katowic, Fedora Heymanna z Opola, Karola Knnapika z Siemianowic.

Protokół podpisali:
Wodak, Gowik, Lampka

Katowice, ulica Dworcowa, 1818 r.

Medal wybity z okazji strzelań
Śląskiego Prowincjonalnego
Związku Strzeleckiego
w Katowicach, 1912 r.

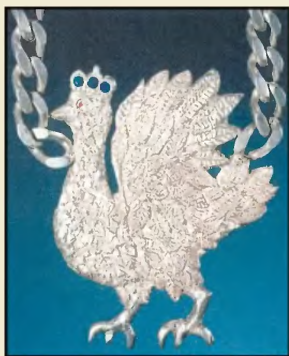
Wniosek Stowarzyszenia Strzeleckiego w Katowicach

Zjazd Delegatów Związku Strzeleckiego na Górnym Śląsku powinien znieść strzelania z podpórką. Śląski Związek Strzelecki zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami postanowił zmienić Statut, tak by król strzelecki oraz drugi rycerz mogli zamiennie strzelać do jednej tarczy, natomiast pierwszy rycerz do wolnostojącej tarczy. W następnym roku należy zmienić kolejność strzelania. Jeżeli powyższy wniosek zostałby uwzględniony, proponowano by nagrody podzielić na obie tarcze. Proponowano również by *gildie* organizujące strzelania związkowe, przygotowały stanowiska strzeleckie w ten sposób, by strzelec przed oddaniem strzału zgłosił gotowość pisarzowi strzelania. Natomiast oddanie strzału przed dzwonkiem, powinno być bezwzględnie zabronione.

Związek Strzelecki w Katowicach wnioskował również o dokonanie zmian w Statucie, by w strzelaniu związkowym mogły nastąpić zmiany, na podstawie pisemnego wyrażenia zgody przez poszczególne Zarządy Bractw.

Wniosek Bractwa Strzeleckiego Sch tzigide z Tarnowskich G r

Podczas każdego strzelania związkowego przyznawano trzy odznaki mistrzowskie, zaklasyfikowane według trzech stopni. Każdy mistrz strzelecki uzyskując odznaki mistrzowskie może je ponownie uzyskać dopiero po upływie pięciu lat. *Gildia* strzelecka w Tarnowskich Górach

Srebrny Kur Kr lewski
Kurkowego Bractwa Strzeleckiego
w Tarnowskich G rach.

Ufundowany przez prezesów – hetmanów:
Andrzeja Janickiego i Stanisława Flaka w 1998 r.

uznała, że takie postępowanie Górnośląskiego Związku Strzeleckiego jest niesprawiedliwe, wobec strzelców uczestniczących w konkurencji mistrzowskiej.

Jeżeli strzelanie kwalifikacyjne jest prowadzone według reguł posiadanych I, II i III klasy, należy umożliwić strzelcom uzyskanie w następnym roku zdobycie innej odznaki niż posiada. Natomiast strzelec o odznakę już posiadaną może się ubiegać po upływie pięciu lat. Zachowanie starego porządku zdobywania odznak może nastąpić w przypadku zniesienia poszczególnych klas mistrzowskich.

Pamiątkowa tarcza wykonana na jubileusz
150-lecia Bractwa Strzeleckiego
w Tarnowskich G rach,
1930 r. Wł. MTG,
fot. Brygida Melcer-Kwiecinska

ZJAZD DELEGAT W W SIEMIANOWICACH, 1916 ROK

W dniu 4 kwietnia 1916 roku Zarząd Górnośląskiego Związku Strzeleckiego – *Oberschlesischer Schützenbund*: Westram, Horn, Gowik, Kraemer, Kolonko, Wiczorek, Pfister, Klementz, Waldera, Sonsolla regulaminowo zaprosiło poszczególne *gildie* na Zebranie Delegatów – *Delegierten-Versammlung*, które odbyło się 21 maja w restauracji hutniczej *Laurahütte* w Siemianowicach.

Nr	Gildia lub Stowarzyszenie		Delegaci
	Niemiecka nazwa miasta	Polska nazwa miasta	
1	Beuthen	Bytom	Domin, Babczinski, Pliesch, Duda Kiolbassa
2	Bismarckhütte	Huta Batory	Dormann, Panhierz
3	Gleiwitz	Gliwice	Meyer, Gabriel, Nahler, Lustig
4	Kattowitz	Katowice	Schibalsky
5	Königshütte	Królewska Huta	Kern, Eichhorn, Nowak
6	Laurahütte – Siemianowitz 1912	Huta Laura w Siemianowicach	Fraenkel, Schulzik, Sluzalek
7	Laurahütte - Siemianowitz	Huta Laura w Siemianowicach	P. Pnappik
8	Mysłowitz	Mysłowice	Walczik, Maron
9	Ober Glogau	Górny Głogów	Radek
10	Pless	Pszczyna	Metzner
11	Ratibor	Racibórz	Winkler, Kukla
12	Tarnowitz	Tarnowskie Góry	Foitzik, Münzer, Dominik
13	Ujest	Ujazd	J. Wientzek, P. Wientzek
14	Hindenburg	Zabrze	Cichon, Klein, Kurek

Według listy obecności stawiło się 33 delegatów z czternastu Bractw Strzeleckich. Nie przybyli bez usprawiedliwienia delegaci z gildii z Koźła, Strzelec Wielkich, Głubczyc, Mikołowa, Pyskowic, Rybnika oraz Koziegłówek.

Zebranie zagałę zastępujący przewodniczącego burmistrz Westram. Przemówienie dotyczyło trudnych czasów wojennych, a zakończono je trzykrotnym okrzykiem na cześć Jego Majestatu Cesarza Wilhelma II oraz zaprzyżnionych monarchów.

Kolega Sluzalek przywitał obecnych w imieniu Związku Strzeleckiego z Siemianowic i zaprosił ich na strzelania delegatów. Następnie przystąpiono do porządku dziennego: Protokółant złożył sprawozdanie z działalności związku za rok 1915. Protokół został przyjęty przez zgromadzonych bez zastrzeżeń. Kontroler Kasy Feichtinger, w imieniu skarbnika Głowika, złożył sprawozdanie kasowe, przy-

jete przez zgromadzonych. Kontrola Księgi Kasowej nie budziła żadnych zastrzeżeń, w związku z tym złożono wniosek o udzielenie Zarządowi absolutorium. Podziękowano skarbnikowi Głowikowi za troskliwe prowadzenie spraw finansowych. Ponieważ delegaci nie zgłosili wniosków zmian przepisów, postanowiono, że zarząd podejmie decyzję na zebraniu zarządu. Kolega Radek podtrzymał wniosek by następne Święto Strzeleckie – *Bundesfest* odbyło się po zawarciu pokoju w roku 1917 w Górnym Głogowie. W dalszej dyskusji odrzucono wniosek o udzielenie zapomogi Bractwu Strzeleckiemu (*Schützengilde*) z Gumbinnen, z uwagi na brak przynależności do Związku Strzeleckiego.

Podpisali: Westram, J. Klementz, Wiczorek, Waldera, M. Kolonko, Kremar, L. Domin, J. B. Pfister, Gowik, Horn.

Tytuł dodatku specjalnego

Nadburmistrz dr Adolf Knakrick
– przewodniczący Górnśląskiego
Związku Strzeleckiego

Paweł Rybicki – kupiec i radny
miejski – przewodniczący
Bractwa Strzeleckiego
w Zabrze

Nadburmistrz dr Łukaszek
– inspektor strzelecki Bractwa
Strzeleckiego w Zabrze

KR TK A HISTORIA BRACTWA STRZELECKIEGO W ZABRZU

W dniu 2 lipca 1928 roku, z okazji 88. rocznicy założenia Górnśląskiego Związku Strzeleckiego oraz 25-lecia istnienia Bractwa Strzeleckiego w Zabrze, zorganizowano uroczyste spotkanie połączone ze strzelaniem w Zabrze.

Organizacją zjazdu zajął się Komitet Organizacyjny Poszczególne Komisje, które miały decydujący wpływ na wystrój i przebieg uroczystości. Przybyłych gości związkowych przywitało oflagowane miasto, które przez kilka dni było gospodarzem imprezy. Do dyspozycji organizatorów były honorowe nagrody, w ilości ponad 100 sztuk. Fundatorzy pochodzili z całego Górnego Ślaska, większość nagród ufundowali obywatele Zabrze. Na wszystkich ulicach miasta można było zauważyć mundury i *łode*nowe kapelusze. Uczestnicy zawodów spotyka-

jąc się serdecznie się pozdrawiali.

Jednodniówka wydana w miejskiej drukarni Neumanna w Gliwicach, opublikowała artykuł o powstaniu Bractwa w Zabrze. „W roku 1894 podjęto zamiar powołania do życia w Hindenburgu (dawniej gmina Zabrze) Bractwa Strzeleckiego (Schützenverein). Jego zadaniem było ćwiczenie się w sztuce strzelania według określonych reguł, pielęgnacja niemieckiego stylu życia, wierność i miłość dla ojczyzny oraz utrzymania koleżeńskich i towarzyskich więzi. W roku 1898 podjęto w tej sprawie rokowania i ostatecznie jesienią 1901 roku, z inicjatywy pana Waldera założono związek. Postanowiono zbudować strzelnicę na terenie między Dorotheendorf a Sośnicą. Budynek Strzelecki, któ-

rego fundatorem był kupiec Józef Mikołajczyk, został w krótkim czasie zbudowany, a w dniu 28 sierpnia 1902 roku odbyło się strzelanie inauguracyjne. Pierwszym Królem Kurkowym został radca med. dr Tracinski.

Od początku założenia związku, do roku 1902, do Bractwa należeli: Binias, Brat, Cichowski, Max Czech, Dobermann, Jan Duda, Goiny, Gosior, Hilbricht, Ilgner, Kaluza, Klein, Kochmann, Kores, Krause, Paweł I, Leopold i Wiktor Kurek, Labczynski, Lubczyk, Mikołajczyk, Nawrath, Persich, Przybyłok, Ryschke, Scholich, Scholz, Teodor Sladek, Smarzel, Swoboda, Franciszek, dr Tracinski, Ullmann, Widera, Wilscher, Wittek, Wolf, Wundermann, Wygasch, Józef i Leopold Zang.

Związek aktywnie działał na niwie strzeleckiej, co zaowocowało powierzeniem w roku 1908 organizację strzelania Górnośląskiemu Związkowi Strzelania w Zabrzu. W latach wojny 1914–1918 większość braci kurkowych powołano do wojska, wobec czego zaniechano organizowania strzelania królewskiego. W burzliwych latach powstań i plebiscytu odbyło się tylko jedno strzelanie w 1919 roku. W innych warunkach geopolitycznych, w gorącym „tyglu” Śląskim, w plebiscycie mieszkańcy Górnego Śląska decydowali o pozostaniu w granicach państwa niemieckiego lub połączenia się z Polską. Z różnych powodów nie doprowadził do ostatecznych rozstrzygnięć i dopiero wybuch III Powstania Śląskiego zwrócił większą uwagę na trudny problem Śląska.

W pierwszych dniach lutego 1920 roku zgodnie z postanowieniami traktatu wersalskiego na Górną Śląsk przybyła Międzysojusznicza Komisja złożona z przedstawicieli: Francji, Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, Włoch i z nią wojska alianckie. Związek Strzelecki – *Schützenverein* został zmuszony do oddania broni i uzbrojenia. Ostateczny podział Górnego Śląska dokonany został przez Konferencję Ambasadorów 20 października 1921 roku. Miasto Zabrze przyznano stronie Niemieckiej, *Schützenverein*, pozostało w starej strukturze *Oberschlesischer Schützenbund*, czyli w Górnośląskim Związku Strzelniczym.

Po Plebiscycie

Po Plebiscycie, w roku 1922 powrócono do tradycyjnego corocznego strzelania królewskiego. Decyzją Generalnego (Walnego) Zebrania w maju 1924 roku zmieniono nazwę Bractwa na: Powiatowe Bractwo Strzeleckie w Zabrzu (*Hindenburg – Schützengilde*). Ustalono wzory nowego munduru, członkowie Bractwa nosili kordy umieszczone w pochwie oraz strzelby. Oficerowie zamiast kordów nosili szpady. Bractwo było silnie związane z miastem i cieszyło się dużą re-

nomą oraz uznaniem. W roku 1928 liczyło 144 członków, w tym dwóch członków honorowych. Zarząd składał się z inspektora strzeleckiego, nadburmistrza dr Łukaszeka, pierwszego przewodniczącego kupca Pawła Rybickiego, pierwszego sekretarza mecenasa Cebulę, drugiego sekretarza kupca Cedzika, skarbnika kupca Głagla, mistrza strzeleckiego, mistrza introligatorskiego Gollorsa, kapitana nadmistrza krawieckiego Muschika, drugiego kapitana kominiarza okręgowego Swobodę oraz ławników: mistrza masarskiego Deeslera, nadmistrza piekarskiego Cichonia, inspektora policji Cieślaka, kupca Künzera, mistrza rzeźniczego Rocznika, właściciela fabryki sładka seniora oraz właściciela cegielni parowej Orzola.

Od chwili założenia Bractwa godność królewską w latach 1902–1927 uzyskali: dr Tracinski, Lubczyk, Krüger, Muskalla, Rybicki, Pruszydło, Przybilok, Knoppik, Hutsch, Rocznik, Deesler, Muschik, Walder. W latach 1914–1919 Sladek senior. W latach 1919–1922 Wollnitz, Cichon, Sladek junior, Głagla, Cedzich.

Królewskie strzelania w Zabrzu, 1903 r. W środku Król Kurkowy Lubczyk, z lewej I rycerz Swoboda oraz II rycerz Duda

Bractwo Kurkowe Miasta Zabrza zostało reaktywowane decyzją Sądu Wojewódzkiego w Katowicach, Wydział I Cywilny i wpisane do rejestru Stowarzyszeń w dniu 1 kwietnia 1996 roku. Sygn. I.Ns.Rej. St. 85/96. W 2008 roku liczy dwudziestu członków i czterech kandydatów. Aktualnym Hetmanem Bractwa jest Adam Majchrzak, a tegorocznym Królem Kurkowym został znany chirurg Marian Pardela.

GÓRNOŚLĄSKI ZJAZD STRZELECKI W RACIBORZU, 1925 ROK

W Raciborzu w dniach 21–24 czerwca 1925 roku, odbył się 66. Górnośląski Zjazd Związku Strzeleckiego połączony z 75. rocznicą jego założenia. Protektorem Zjazdu został książę, ordynat z Wojkowic, Eduard von Banck. Do Honorowego Komitetu Festynu zaproszono zacnych obywateli: burmistrza Elledta, tajnego Radcy Regencji starosty Fingera, przewodniczącego Rady Miejskiej Fröhlicha oraz posłów do Reichstagu, kanonika Karola Franza Ulitzka, proboszcza Wolffa.

Z tej okazji Komitet Organizacyjny wydał *Gazetkę Festynową* i przedstawił miejsce festynu, czyli samodzielne miasto powiatowe Racibórz, które w okresie wcześniejszym było stolicą Księstwa Raciborskiego.

Organizacja Zarządu Festynu

Przewodniczącym Komitetu Honorowego został Emanuel Winkler. Na członków zarządu organizacyjnego powołano: Sobczyka, Froelicha, Hellmuta, Wedekindta, Freya, Shlesingera, R. Glusa, Henniga, Dehnera, Erstroha. Powołano Komitety: Przyjęć i Zakwaterowania, Finansów, do Spraw Dekoracji, Pochodu, do Spraw Rozrywki oraz do Spraw Strzelania.

Uroczystości rozpoczęto w sobotę, Wielkim Koncertem w ogrodzie Zamkowym. W niedzielę rano, na dworcu kolejowym, strzelcy z Raciborza witali przybyłe delegacje, z innych miast Śląska. Po uformowaniu szyku, przemaszerowali do hotelu *Reichshof*, w którym znajdowało się biuro Festynu. Tam wręczono im karty strzelnicze i zakwaterowań. Przed południem w Hali Centralnej, strzelcy słuchali koncertu muzycz-

nego. Po południu na ulicy Zwingera, delegaci uformowali pochód i udali się na Rynek, tam nastąpiła dekoracja zwycięzców strzelań, z 1924 roku. O czternastej trzydzieści rozpoczęto strzelania Związkowe, pierwszy strzał oddał aktualny Król Związkowy. W ciągu trzech dni strzelano do różnych tarcz: jubileuszowej, pieniężnej oraz punktowej. Wieczorem odbył się Koncert muzyczny, w ogrodzie Hali Centralnej.

W poniedziałek wcześniej rano ogłoszono pobudkę, a o godzinie siódmej rozpoczęto strzelania do wszystkich tarcz. Wtorek strzelania rozpoczęto o godzinie siódmej i zakończono o dziewiętnastej. O godzinie dwudziestej rozpoczął się kolejny Koncert Ludowy w Hali Centralnej.

W ostatnim dniu festynu, 24 czerwca 1925 roku, kontynuowano strzelania związkowe, które zakończono strzelaniem do tarczy pieniężnej. W ogrodzie Strzeleckim ogłoszono wyniki strzelań do poszczególnych tarcz. Nagrody wręczał Mistrz Strzelecki Max Bennek ze Strzelc Opolskich. Na tym zakończono 66. Górnośląski Związkowy Zjazd w Raciborzu.

Krótki opis miasta

W „Jednodniówce” znalazł się krótki opis miasta: „Miasto Racibórz należy do najstarszych miejscowości Śląska, o założycielach grodu nic nie wiadomo. Pierwszy zapis o mieście pochodzi z 1108 roku, wówczas toczyła się bitwa graniczna pomiędzy Polską a Morawami. Mieszczanie uzbrojeni w kusze i miecze, na basztach i murach miejskich, broniły miasta. Potwierdzają to stare dokumenty z lat 1280, 1286 oraz 1290. Księstwo raciborskie obejmowało ziemię pszczyńską oraz miasta: Wodzisław, Żory, Rybnik, Pszczynę, Mikołów oraz Mysłówice. Po wygaśnięciu linii książąt opolskich, ziemia raciborska znalazła się w granicach królestwa czeskiego. W roku 1526, po śmierci Ludwika II Jagiellończyka, Czechy oraz Śląsk, znalazły się w granicach monarchii austriackiej. Po wojnie siedmioletniej, między Fryderykiem II królem Prus i cesarzową Marią Teresą z Austrii, w roku 1763 Śląsk znalazł się w granicach państwa pruskiego”.

Z kroniki Bractwa Strzeleckiego w Raciborzu

Nie zachował się żaden dokument o powstaniu Bractwa Strzeleckiego w Raciborzu. W magistrackich starodrukach zanotowano ważniejsze daty: w roku 1620 Cech Piekarzy dla Bractwa

*Protektor Eduard von Banck,
1928 r.*

*Mistrz Związkowy
Max Bennek, 1928 r.*

Emanuel Winkler, 1925 r.

Strzeleckiego w Raciborzu ufundował srebrny medal. W roku 1712 doktor nauk medycznych i filozofii Szymon Franciszek Michalski, jako Król Bractwa Strzeleckiego, ufundował srebrny medal, z podobizną Karola VI. Dnia 12 listopada 1743 roku Wrocławska Kamera Wojenna wystawiła Brackie złote i srebrne eksponaty na widok publiczny. W dniu 11 marca 1751 roku Bractwo złożyło pergamin do króla Fryderyka Wielkiego, o wyrażenie zgody na strzelania królewskie, na które otrzymano zgodę. W roku 1806, dla obrony twierdzy w Koźlu, miasto dostarczyło karabiny. W roku 1812 utworzono jedną kompanię Gwardii Obywatelskiej, a w roku 1815 rozbito bandy zbójckie, grasujące między Rybnikiem a Wodzisławem. Przy zamku sprzedano część nieruchomości mistrzowi kuśnierskiemu, Antoniemu Kramarczykowi. W latach 1825–1827 za 4900 talarów reńskich Bractwo sprzedało miastu resztę nieruchomości i rozpoczęło budowę strzelnicy, którą ukończono w 1828 roku. W roku 1841 mistrz kowalski Bernard Lachmann, oddał strzał do tarczy kró-

lewskiej za króla Fryderyka Wilhelma IV, z tej okazji Bractwo otrzymało złoty medal. W 1848 król strzelecki Tepper – Laski ufundował srebrny medal z popiersiem Fryderyka Wilhelma III, który zawieszono na królewskim łańcuchu. W roku 1848 utworzono jedną kompanię Obywatelską. W roku 1852 odbyło się setne królewskie strzelania, organizacja liczyła wówczas dziewięćdziesięciu członków zwyczajnych, pięciu seniorów oraz dwudziestu jeden członków honorowych. W roku 1866 Bractwo przyjęło służbę wartowniczą w Zakładzie Karnym w Raciborzu. W 1867 roku nastąpiło poświęcenie sztandaru, ufundowanego przez Króla Wilhelma I. W roku 1875 odbyły się obchody 25-lecia istnienia Górnośląskiego Związku Strzeleckiego. W roku 1878 na strzelnicy zainstalowano pierwszą tarczę ciągnioną. W roku 1894 tapicer Hugona Scholz oddał strzał do tarczy królewskiej za Cesarza Wilhelma II, z tej okazji cesarz ufundował srebrny medal. Radca handlowy Pyrkosch ufundował nową tarczę królewską, za co otrzymał złoty medal. W roku 1907, protektor książę Wiktor z Raciborza, w imieniu cesarza Wilhelma II złożył wizytę Bractwu i przekazał nowy sztandar, który został poświęcony w czerwcu 1908 roku. W roku 1913 w Raciborzu odbyły się 63. Górnośląskie Strzelania Związkowe.

Do wyróżniających się strzelców zaliczano kupca Emanuela Winklera, który pochodził ze starej mieszczańskiej rodziny. Od młodości wykazywał zainteresowanie tradycją mieszczańską oraz

Racib rz, 1920 r.

strzelectwem. W uznaniu zasług nadano mu dożywotni tytuł majora i komendanta, był również uhonorowany przez Górnośląski Związek Strzelniczy.

Z historii Górnośląskiego Związku Strzeleckiego

W „Jednodniówce” znalazł się krótki rys historyczny o powstaniu w roku 1849 Górnośląskiego Związku Strzeleckiego. Do założycieli należały następujące Bractwa: z Raciborza, Gliwic, Żor, Koźła oraz Ujazdu (inne źródła podają osiem miast). W roku następnym, w dniach 29–30 czerwca, odbyły się pierwsze Górnośląskie Związkowe Strzelania w Raciborzu, na którym przyjęto Statut Związkowy. W uroczystościach brały udział Bractwa: z Bytomia, Strzelec Opolskich, Mysłowic, Głubczyc oraz Raciborza. Górnośląski Związek raz w roku organizował spotkania delegatów, na których przedstawiano coroczne sprawozdania. Ostatnie strzelania związkowe, przed wybuchem I wojny światowej, odbyły się w roku 1914. W czasie wojny Związek nie organizował strzałów.

Dnia 26 lutego 1922 roku, w kawiarni Cezarska Korona w Gliwicach, na Zgromadzeniu Delegatów, z 11 Bractw Strzeleckich, przybyło trzydziestu sześciu delegatów. Zarząd Związku rozpatrywał nową sytuację, po wystąpieniu niemieckiego Związku z polskich Bractw. W Kędzierzynie w dniu 8 października 1922 roku, z trzynastu pozostałych Bractw: Bytomia, Koźła, Gliwic, Strzelec Opolskich, Zabrze, Kluczborku, Głubczyc, Prudnika, Głogowa, Opola, Pyskowic, Racibórze oraz Ujazdu wybrano nowy Zarząd Związku:

Max Bennek – zastępca przewodniczącego – Strzelce Opolskie, Feichtiger – sekretarz

J. zef Pluta prezes Bractwa Strzeleckiego w Raciborzu, 2008 r.

– Racibórz, Józef Klemens – zastępca sekretarza – Gliwice, Johann Gowik senior – skarbnik
– Bytom, Paweł Rybicki zastępca skarbnika
– Zabrze, Emanuel Winkler – dowódca Związku
– Racibórz oraz członkowie zarządu: Wieczorek
– Ujazd, Bernard – Głubczyce, Wilhelm Knoppe
– Koźle, Werle – Głogów.

Raciborskie Kurkowe Bractwo Strzeleckie zostało reaktywowane w 2004 roku. Do grupy inicjatywnej należał obecny prezes hetman, aktywny działacz bracki Józef Pluta. Bractwo raciborskie utrzymuje ścisły kontakt z innymi Bractwami na Śląsku. Dnia 15 sierpnia br. na strzelnicy w Żorach, odbyło się strzelanie urodzinowe o tarczę prezesa Dariusza Mrokwy oraz wiceprezesa Andrzeja Śląskiego. Hetman Józef Pluta wystrzelał tarczę prezesa oraz zdobył trzecie miejsce w strzelaniu o tarczę Andrzeja Śląskiego.

**Wykaz Królów Górnośląskiego Związkowego Strzelania
w latach 1850–1914**

Nr	Rok	Imię i nazwisko	Bractwo Strzeleckie	Miejsce strzelania
1	1850	Zencicki	Racibórz	Racibórz
2	1851	Dachnowski	Ujazd	Koźle
3	1852	Dachnowski	Ujazd	Ujazd
4	1853	Śladzik	Ujazd	Żory
5	1856	Brzózka	Gliwice	Gliwice
6	1857	Weihrauch	Strzelce Opolskie	Strzelce Opolskie
7	1858	Mikeska	Bytom	Bytom
8	1860	Cichoń	Bytom	Racibórz
9	1861	Heer	Bytom	Mysłowice
10	1862	Manderla	Bytom	Głubczyce
11	1863	Cichoń	Bytom	Koźle
12	1864	Lich	Strzelce Opolskie	Ujazd
13	1865	Ochmann	Bytom	Żory
14	1867	Hülse	Bytom	Bytom
15	1868	Bartelmus	Mysłowice	Gliwice
16	1869	Hann	Ujazd	Strzelce Opolskie
17	1870	Hoffmann	Racibórz	Racibórz
18	1871	Ochmann	Bytom	Głogów
19	1872	Behlke	Prudnik	Mysłowice
20	1873	Wilsch	Bytom	Mikołów
21	1874	Koluchay	Żory	Rybnik
22	1875	Wlossaki	Królewska Huta	Racibórz
23	1876	Generlich	Bytom	Głubczyce
24	1877	Steibler	Bytom	Katowice
25	1878	Gasz	Bytom	Bytom
26	1879	Stroncek	Królewska Huta	Prudnik
27	1880	Sikora	Rybnik	Królewska Huta
28	1881	Sage	Bytom	Żory
29	1882	Schneider	Rybnik	Nysa
30	1883	Winkler	Gliwice	Strzelce Opolskie
31	1884	Zugehör	Gliwice	Gliwice
32	1885	Kuntsch	Nysa	Głogów
33	1886	Schnurpheil	Bytom	Mysłowice

Nr	Rok	Imię i nazwisko	Bractwo Strzeleckie	Miejsce strzelania
34	1887	Klemens	Gliwice	Mikołów
35	1888	Lindner	Gliwice	Głubczyce
36	1889	Oppawski	Żory	Pszczyna
37	1890	Oppawski	Żory	Racibórz
38	1891	Heymann	Opole	Lesznice
39	1892	Watzel	Głubczyce	Ujazd
40	1893	Klemens	Gliwice	Rybnik
41	1894	Gowig	Bytom	Opole
42	1895	Stroncek	Królewska Huta	Katowice
43	1896	Weigt	Bytom	Bytom
44	1897	Wodak	Bytom	Głubczyce
45	1898	Wandroll	Gliwice	Pyskowice
46	1899	Kolonko	Tarnowskie Gory	Krapkowice
47	1900	Gowik senior	Bytom	Racibórz
48	1901	Sosna	Bytom	Kluczbork
49	1902	Wieczorek	Królewska Huta	Gliwice
50	1903	Sonssala	Królewska Huta	Bytom
51	1904	Kotlorz	Krapkowice	Głogów
52	1905	Bölkel	Gliwice	Tarnowskie Góry
53	1906	Wodak	Bytom	Głuchołazy
54	1907	Areldt	Kluczbork	Koźle
55	1908	Joszt	Strzelce Opolskie	Zabrze
56	1909	Kolonko	Tarnowskie Góry	Żory
57	1910	Dresler	Strzelce Opolskie	Strzelce Opolskie
58	1911	Klemens	Gliwice	Królewska Huta
59	1912	Sadło	Gliwice	Mikołów
60	1913	Gowik	Bytom	Racibórz
61	1914	Folcik	Tarnowskie Góry	Bytom

W latach 1914–1923 zaniechano strzeleń związkowych, a w roku 1924 w Gliwicach, królem związkowym został Kowalik z Raciborza.

Schützen Gilde Nikolai O. S.

Ein Historischer Abriss der Schützengilde in Nikolai (Mikołów)

In den Jahren 1740-1763 lieferte sich Friedrich der II., Preussischer König, einen Kampf gegen die österreichische Kaiserin Maria Theresia um Schlesien. Der Preussische Sieg verursachte, dass Schlesien 1763 dem preussischen Staat angegliedert wurde. Um die angeeigneten schlesischen Städte zu schützen, wurden sie von den Preussen militärisch besetzt. Im Jahr 1746 kamen nach Nikolai Schwadronen von braunen Husaren. Sie trugen bunte Helme mit gelben Kordeln. In der 2. Hälfte des 18. Jahrhunderts war Rittmeister Korwin Wierzbicki Kommandant von dieser Garnison. Mit dem Anfang der Napoleonischen Kriege verließen die Schwadronen der Husaren Nikolai. In den Oberschlesischen Städten, wo sich Militär befand, befahl man bürgerliche Garde zu organisieren. Die preussische Behörde in der Provinz schickte Instruktionen in die Oberschlesischen Städte, in welcher Weise die Bürgergarde organisiert sein soll und wie die militärischen Übungen durchgeführt werden sollen.

Neue Gardemitglieder wurden für Verteidigungszwecke geschult. In Nikolai zählte die Garde einige Offiziere und Unteroffiziere und 130 Mitglieder der Bürgergarde.

Zum Kommandanten der Garde wurde der spätere Bürgermeister Elias Józef Tertola.

In der Zeit, in der die Husaren auf dem Gebiet der Stadt stationierten, fanden auch Schützenübungen statt. Der Rittmeister Korwin Wierzbicki, der legendäre Gründer des kleinen idyllischen Parks, führte militärische Übungen im sogenannten *Charlottenthal*, auf einem privaten Gebiet der zukünftigen Schießanlage der Gilde. Die Bürgergarde suchte auch einen ruhigen Platz für die Übungen. Auch *Charlottenthal* wurde zu diesem Platz gewählt.

Im Jahr 1819 nach der Auflösung der Garde kam Katzlers Schwadronen von Ulanen nach Nikolai. Diese Schwadronen stationierte in Nikolai bis 1855. Das Leben muss immer in Bewegung bleiben. Nach dem Verlassen der militärischen Besatzung brauchte die schläfrige Stadt unternehmungslustige Bürger. Leidenschaftliche Kaufleute und Handwerker wollten das gesellschaftliche Leben inspirieren und gründeten die

Schützengilde. In der Satzung der Schützengilde (07. September 1903) und in einer Festschrift vom Juni 1912 veröffentlichte man in der Chronik der Schützengilde die Gründung der Gilde in Nikolai auf den Tag des 11. Juni 1865.

Dagegen enthält die Gründungsurkunde von Schießanlagen die Information, dass die Schützengilde im Jahr 1864 entstand. Im Jahr 1924 legten die Gründer der polnischen Schützengilde das Jahr des angeblich 60. Jubiläums für deren Entstehung fest.

Nach den Beschreibungen in der Chronik zählte damals die Stadt Nikolai 4600 Einwohner. Der Bürgermeister der Stadt war der Apotheker Karl Heinrich Theusner. Nach der Angabe von Konstanty Prószyński diente er der Stadt sehr gut, entwickelte den Handel und das Handwerk.

Der Initiator und der Gründer der Gilde war der Ratsherr des Bergbauamtes des Fürstentums Pless, - Ferdinand Kohnemann. Zum ersten Vorstand der neuen Organisation wurde der Hauptmann Herman Nipel, ein Zimmermannmeister. Zu der Unternehmergruppe gehörten: Beyer (Oberkontrollor des Traktionsnetzes), Karol Rohner (Tischlermeister), Samuel Steinmiz (Schuhmachermeister), Pleschka, Paul Epperlein (Besitzer von „Marja Ludwika Hütte“), Józef Stabik (Schuhmachermeister), Aleksander Bojdoł (Schuhmachermeister).

In den Tagen vom 6.-7. Juni 1873 fand in Nikolai der 23. Oberschlesische Schützenbund Wettbewerb im Schießen statt. Während der Feierlichkeiten weihte die Schützengilde die Fahne. Man kann annehmen, dass von dieser Zeit an die Schützengilde in Nikolai zu dem - *Oberschlesischen Schützenbund* gehörte. In demselben Jahr schenkte der aktuelle Schützenkönig, der Landbesitzer Rindfleisch, dem Verein in Nikolai eine silberne Kette, worauf die königlichen Insignien und Medallien befestigt waren.

Am 6. November 1875 erschien die erste Satzung des Nikolaier Vereins, die genau die Rechte und Pflichten der Mitglieder beschrieb. Die Wahlperiode dauerte drei Jahre. Das neue Mitglied zahlte in die Kasse eine Summe von 18 Mark ein und bezahlte einen monatlichen Beitrag in der Höhe von 0,25 Mark. Nicht entschuldigte Abwesenheit auf der Versammlung wurde mit

0,50 Mark bestraft. Für die Abwesenheit auf einem Begräbnis ohne Entschuldigung zahlte man eine Strafe in der Höhe von 0,50 Mark. Die Satzung enthielt auch Vorschriften, die die Sicherheit auf der Schießanlage regulierten. Wer eine geladene Büchse ohne Aufsicht lie oder ein geladenes Gewehr an eine Stelle brachte, wo Alkohol verkauft wurde, unterlag einer Geldstrafe in Höhe von 1 Mark. Für das Rauchen von Zigaretten auf dem Schießplatz wurde eine Strafe von 0,50 Mark bezahlt. In der Zeit vom 01. April bis 30. September trafen sich die Mitglieder jeden Sonntag auf der Schießanlage, um die Übungen durchzuführen. Im Jahr 1876 wurde der Mitgliedsbeitrag von 0,25 Mark auf 0,50 Mark erhöht. In demselben Jahr wurde der Bürgermeister Edward Nuchten zum Ehrenmitglied des Vereins.

Im Jahr 1887 wurde Nikolai wieder der Austragungsort von dem 37. Wettbewerb des Oberschlesischer Schützenbundes. Der Bundesschützenkönig wurde der Krankenhausinspektor Josef Klementz aus Gleiwitz (Gliwice). Im Jahr 1896 während des 64. Wettbewerbs vom Oberschlesischen Schützenbund in Beuten (Bytom) gewann der Bewohner von Nikolai - Jagusch – den Titel des Ritters, und im nächsten Jahr in Loebischütz (Głupczyce) bekam der Buchbinder und Drucker Johann Małek dieselbe Würdigung.

Mit dem Schreiben vom Juli 1897 erlaubte der Preussische Kaiser das Schießen um die Wunde des Schützenkönigs für die Kaiserliche Hochheit. Aus diesem Anlass stiftete er eine Adlermedaille, die in der Goldschmiederei von Bernard Richter gefertigt wurde. Im nächsten Jahr ging der Ehrentitel an Malermeister Kasza. Die Medaille wurde an einer königlichen Kette getragen.

Am 11. Juni 1890 wurde das 25. Entstehungsjubiläum des Vereins gefeiert, dessen Vorsitzender immer noch Hermann Niepel war. An diesem Tag feierten das Jubiläum der Ratsherr des Bergbauamtes, Ferdynand Kohnemann, und der Schuhmachermeister Aleksander Bojdoł, als Sergeant. Von den Gründern des Vereins waren 7 Mitglieder aktiv tätig, Ehrenmitglieder waren: Adrian Skupin – Bürgermeister und Pastor Wilhelm Lemon. Am 22. Juni wurden neue Satzungen verteilt. Karl Benschel (Besitzer einer Kesselfabrik) übernahm im Jahr 1900 die Schirmherrschaft über die Schützengilde in Nikolai. Im Jahr 1904 wurde die Gilde ins Gerichtsregister in Nikolai eingetragen. 1906 gab der Verein die umgebaute Schießanlage zur Benutzung frei.

Am 12. Mai 1908* wurde auf dem Nikolaier Markt das Denkmal von zwei Kaisern:

Wilhelm dem I. und Friedrich dem III. enthüllt. An den Feierlichkeiten nahmen der Präsident der Regentschaft von Oppeln, der Landrat von Pless und solche Organisationen wie u.a.

der Kriegerverein und die Schützengilde teil. Im Jahr 1909 schenkte der Justizrat Teodor Larisch dem Verein für den gewonnenen Ehrentitel des Schützenkönigs acht Aktien im Wert von 160 Mark. Aus diesem Anlass organisierte der Vorstand jährlich Wettschießen für den Legaten (gestifteter Preis) von Larisch. Am 1. Januar 1912 trat die Nikolaier Gilde der Provinz Schützenbund bei.

Der 1. Weltkrieg, Schlesische Aufstände und das Plebiszit brachten für den Verein einen Stillstand. Im Mai 1923 reichte ein Enthusiastengreis (meistens Mitglieder der vorkrieglichen Schützengilde) eine Satzung der Polnischen Schützengilde ins Mikołower Gericht ein.

Diese wurde auf der Grundlage der Posener Satzung bearbeitet. Der Woiwode des Woiwodschaftsamtes in Katowice erlaubte in einem Dekret einen Verein zu gründen, und die Satzung wurde am 5. November 1924 im Gericht registriert. Die Mikołower Gilde gehörte zu einer der ersten Schützengilden in Oberschlesien.

In der Zeit vom 30. August bis 04. September 1924 nahmen die Einwohner von Mikołów (Nikolai) an dem 1. Vereinigungskongress in Poznań (Posen) teil, wo sie in den Verband aufgenommen wurden.

Auf dem Kongress wurde eine wichtige Entscheidung gefällt. Vier Bezirke wurden gebildet: Poznań, Pomorze (Pommern), Bydgoszcz (Bromberg) und Schlesien. Seitens des Verbandes wurde die Gilde aus Mikołów zum Organisator des Schlesischen Bezirks. Der Verein aus Mikołów besaß eine 200 m lange Schießanlage mit Clubhaus und Restaurant. Am 14. September des selben Jahres wurde das 60. Entstehungsjubiläum der Schützengilde in Nikolai gefeiert. Dies wurde mit Einweihung der Fahne und Schießen auf Scheiben verbunden. An der Feier nahmen Schützenbrüder aus Posen, Pommern und Kraków (Krakau) teil. Das Fest wurde prächtig organisiert.

In demselben Jahr schossen Schützenbrüder aus Rybnik um die Königsehre auf der Mikołower Schießanlage, und die Proklamation des Schützenkönigs fand in Rybnik statt.

Am 7. Dezember 1924 fand in Mikołów die Vorstandsversammlung der existierenden Schützengilden der Schlesischen Woiwodschaft statt, mit dem Ziel einen Bezirk der Schlesischen Schützengilden zu organisieren. Die 5. Versammlung und der 2. Kongress fanden am 13. August 1927 in Grudziądz (Graudenz) statt.

Die Delegiertenversammlung nahmen eine Kette für den Schützenkönig entgegen, die der erste König des Vereins, der Bruder Józef Lipiński aus Nikolai, dem Verein schenkte. Auf der Versammlung wurde beschlossen, den Namen

des Vereins auf „Vereinigung der Schützengilden der Republik Polen“ zu ändern. Endgültig wurde die Entscheidung auf der 6. Delegiertenversammlung in Poznań, am 25. März 1928 bestätigt und in der neuen Satzung des Verbandes der Schützengilden der Republik Polen veröffentlicht. 1930 erkämpfte sich im Bezirksschießen in Tarnowskie Gory die Mikołower Mannschaft, die die Brüder: Wilhelm Lipiński, Ryszard Bąk, Wilhelm Kasza, Franciszek Czech und Aleksander Wycisło repräsentierten, die Meisterschaft des Schlesiens und bekamen einen Pokal und ein Diplom. Die Verbandsatzung wurde nochmals in Poznań am 28. September 1934 verändert. Die letzte Schießordnung der Vereinigung der Schützengilden der Republik Polen wurde 1938 in Poznań veröffentlicht.

Am 26. Januar 1933 auf der Generalversammlung wurde ein neuer Vorstand gewählt:

Ryszard Bąk - Präsident, Jan Drzazga - Stellvertreter des Präsidenten, Karol Piła - Sekretär, Ryszard Lehnich - Stellvertreter des Sekretärs, Karol Wochnik - Stellvertreter des Sekretärs, Aleksander Wycisło - Kassenwart, Augustyn Paluch - Stellvertreter Kassenwart, Wilhelm Lipiński - Schützenmeister, Euzebiusz Gruszczyk und Wilhelm Kasza - Stellvertreter des Schützenmeisters, Józef Mandra - Kommandant, Maksymilian Koch - Stellvertreter des Kommandanten Franciszek Czech und Teodor Warzecha wurden Schöffen. Die Fahngruppe bestand aus: Antoni Krupa, Adolf Białas und Paweł Badura.

Ins Ehrengericht wurden Józef Krzywoń und Józef Wojtynek gewählt. Deren Stellvertreter wurden Soliński und Otmar Rybicki.

Die neue Satzung der Vereinigung der Schützengilden des Schlesiens in Katowice wurde am 15. März 1931 ins Leben berufen. Das erste offizielle Dokument, auf dem „Schützengilde in Mikołów“ geschrieben stand, ist ein Kontrollbericht fürs Jahr 1930, der für den Vereinigungsvorstand der Schützengilden der Republik Polen zusammengestellt wurde. Anfangs funktionierte der Name inoffiziell. Am 11. Dezember 1933 fand im Hotel Polski (heute städtisches Kulturzentrum) in Mikołów eine Generalversammlung statt, wo Mikołower Brüder, nach dem Satzungsrecht vom 27. Oktober 1932, eine neue Satzung besprachen und bestätigten. Auf dieser Versammlung wurde das von dem Schlesiens Woiwode am 29. Januar bestätigte Dekret außer Kraft gesetzt. Von dieser Zeit an bis 1939 benutzte die Mikołower Gilde den Namen: Schützengilde in Nikolai.

Das Jahr 1933 war für die Schützengilde, trotz der guten Sportleistungen, nicht erfolgreich. Dem Präsidenten wurden Vorwürfe gemacht, der Vorstand bot seinen Rücktritt an. Es entstand

ein neuer vorläufiger Verwaltungsvorstand, den folgende Personen bildeten: Józef Krzywoń, Jan Drzazga, Karol Piła, Jan Ligoń, Aleksander Wycisło, Józef Wojtynek, Ryszard Lasek, Zygfryd Synoradzki und Franciszek Czech. Am 12. März dieses Jahres fand im Lokal „Kolonada“ in Wymysłanka eine Generalversammlung statt, wo ein neuer Vorstand gewählt wurde: Präsident wurde Jan Ligoń, Vizepräsident Jan Drzazga, Sekretär nochmals Karol Piła, Stellvertreter des Sekretärs Zygfryd Synoradzki, Kassenwart Karol Wochnik, Schützenmeister Wilhelm Lipiński, Kommandant Maksymilian Koch. Das Protokoll der XV Generalversammlung von Delegierten der Schützengilden der Republik Polen in Poznań vom 6. Mai 1937 forderte, u.a. das runde Stempel zu benutzen, das man in der Firma L. Kapel in Poznań in der ulica Wrocławska Nr. 18 bestellen konnte. Die Gilden wurden für die gute Berichtsbearbeitung aus der letzten Generalversammlung gelobt: Odolanów (Alelau), Rakoniewice (Rakwitz), Królewska Huta, (Königshütte), Mikołów, Mirosław und Szamotuły. Aus Mikołów wurde Jan Ligoń zum Ehrenrat der Vereinigung ernannt. Auf der Sitzung versuchte man die vom Bruder Karol Kozlik aus Katowice herausgegebene sog. Zeitschrift „Vereinigungsjahr“ 1937 zu popularisieren.

In der Zwischenkriegszeit wurden die Schützengilden in Schlesien wieder lebendig. Dank des Beistands der Lokalbehörde entstanden viele neue Vereine. Zahlreiche Versammlungen und Schießwetten fanden statt. Schützengilden spielten eine große Rolle im Kulturleben der Stadt. Zusammen mit der der Blasorchesterbegleitung lieferten sie viele Emotionen. Die Gilden pflegten die bürgerlichen Traditionen; um die gesellschaftliche Bindung aufrecht zu erhalten wurden gessellschaftliche Beisamensein organisiert. Das letzte Wettschießen in Nikolai fanden vor dem Ausbruch des 2. Weltkriegs, anlässlich des 75-jährigen Bestehens der Schützengilde von 30. Juli bis 6. August 1939 statt. Die Ehre des Schützenkönigs für die Jahre 1939/1940 bekam Handwerker Józef Draga, Ritter wurden: I - Hubert Kagoń, II - Paweł Buchcik.

Während der Okkupation befanden sich viele Mitglieder der Schützengilde in den Konzentrationslagern: Antoni Balcer - Industrieller, Jan Drzazga - Gastwirt, Wincenty Hajduk - Baumeister, Józef Herman - Drucker und Verleger, Jan Ligoń - langjährige Vorsitzender des Stadtrates und Präsident der Schützengilde; Ryszard Bąk entkam dem Häftlingetransport, er konnte perfekt Deutsch, deshalb gelang es ihm, sich unter verändertem Namen in einem Pommerischen Landgut zu verstecken. Ein Teil der in Nikolai

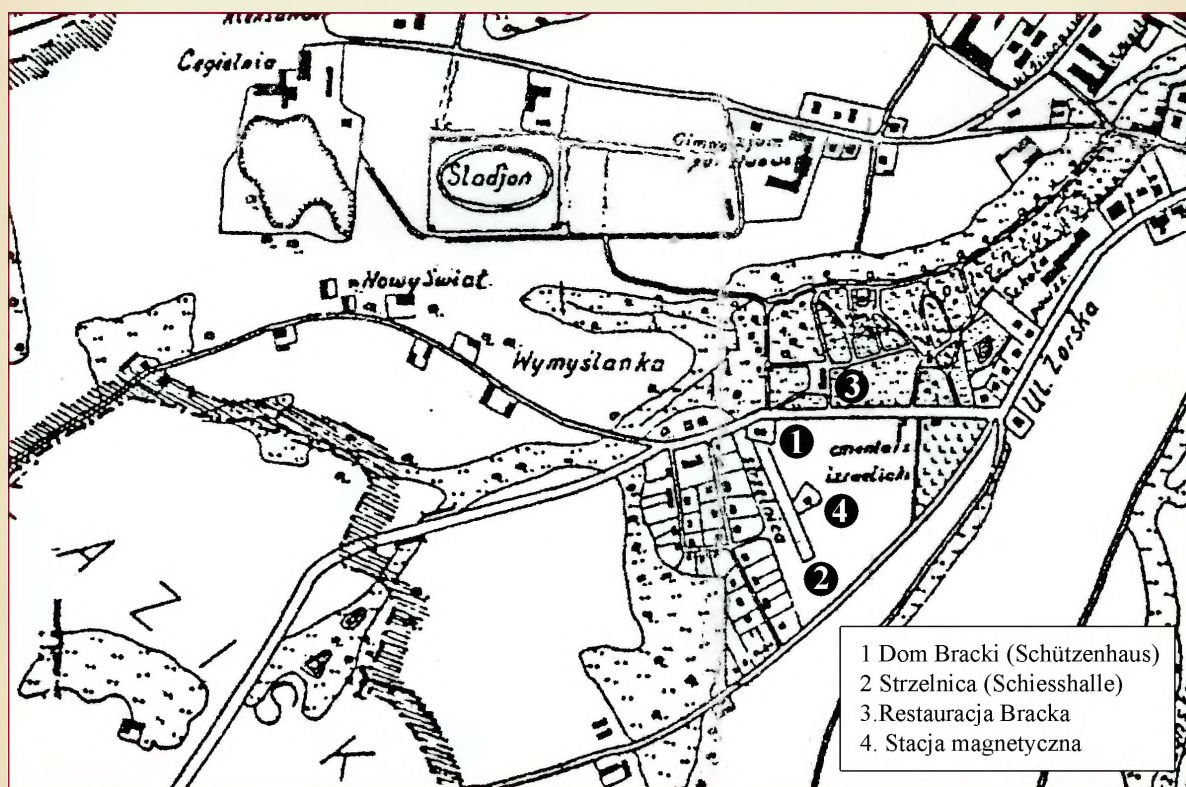

Geblienen gaben sich M he die Sch tzentra-
dion aufrecht zu erhalten. Auf der Grundlage
des von Hitler ausgegebenen Erlasses vom 8.
Oktober wurde die Woiwodschaft Schlesien dem
Deutschen Reich einverleibt. Fast alle deutschen
Organisationen, u.a. die Sch tzen-
gilde wurden abgeschafft. Es fing eine Etappe der Vernichtung
der Vielvölklerkultur Oberschlesiens an. In der
Zeit der nationalsozialistischen Besatzung und
der Zeit der Volksrepublik Polen erlöschte die
Tätigkeit der Gilde f r lange Jahre.

Was vom Besetzern nicht zerstört worden
war, wurde zur Beute des Sicherheitsamtes. Das
Gildevermögen wurde als herrenloses Gut be-
trachtet. Im Oktober 1948 wurde der Mikołower
B rgermeister J zef Niedziela bevollmächtigt
als Leiter von der 10. Abteilung des Sicherheits-
amtes, das Restaurant und die Schie anlage zu
verwalten. Die mit Urkunden belegten Statisti-
ken des Mikołower Schützengildevermögens
vom Jahr 1937 zeigen, dass das Gildevermö-
gen eine Schie anlage mit 13 Schie ständen;
8 Schie ständen 125 m, 3 Schie ständen 100

m, und 2 Schie ständen 50 m umfassten. Die
Clubgebäude bestanden aus einer Vorhalle, ei-
nem Vorstandszimmer, einer Waffenschmiede
und Abstellkammern. Ein separates Gebäude
enthielt eine Theke, ein Lager, einen Versamm-
lungssaal, der auch f r Tanzpartys diente, und
einen bewaldeten Biergarten. Die Fläche der
Baugrundst cke betrugen 10 371 m², die der
Reservegrundst cke 3670 m², ohne das Gewehr
mitzuzählen. Der Gesamtwert des Gutes wurde
auf 81.129,57 zł geschätzt.

Im Jahr 1967 wurde unter den f r das
Mikołower Museum gesammelten Expona-
ten eine Königliche Kette, eine karabela (*leich-
ter, krummer Säbel des polnischen Adels*), und die
komplette Kleidung eines Mitglieds der Sch t-
zen-
gilde gefunden. Nach einer Ausstellung (es
entstand kein Museum) verschwanden die Ex-
ponate der Sch tzen-
gilde. Die Mitglieder der
reaktivierten Sch tzen-
gilde in Nikolai suchen
immer noch nach den wertvollsten Insignien der
königlichen Macht der Schützengilde – bis jetzt
erfolglos.

Fragment planu Wymysłanki wykonany przez Alojzego Zwoleńskiego, 1932 r.

Bibliografia

- Konstanty Prus – *Z dziejów Mikołowa i jego okolicy*, 1932
- Bogusław Bromboszcz – *Ryszard Szendzielarz, Mikołów w XX wieku*, 2002
- Ryszard Szendzielarz – *Z dziejów Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie*
- Statut Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie – Revidiertes Status der Schützen – Gilde zu Nicolai*
O.S. 1903
- Pismo festynowe wydane z okazji Górnośląskiego Strzelania Związkowego w Mikołowie – Fest-Schrift für das 62. Oberschlesischen zu Nikolai am 7.8.9 und 10 Juli 1912*
- Prasowe wydanie specjalne z okazji 25-lecia istnienia Bractwa Strzeleckiego w Zabrze – Zum 68. Oberschlesischen Schützenbundesfest*, 1928
- Pszczynski Kalendarz Adresowy – J. Lupp Adresesbuch – Kreises Pless Kalender für das Jahr*, 1906
- Krzysztof Gwóźdź, Grażyna Lichończyk-Nurek – *Bractwo Strzeleckie z Tarnowskich Gór*, 2003
- Dr Grażyna Lichończyk-Nurek, Krzysztof Gwóźdź, Andrzej Janicki – *W jedności siła – materiały z sesji popularnonaukowej z okazji obchodów 100-lecia tarnogórskiej Hali Strzeleckiej 12 maja 2004 roku*, wydane przez Muzeum oraz Kurkowe Bractwo Strzeleckie w Tarnowskich Górach
- Tarnowskie Góry wczoraj i dziś*, 2006 – materiały sesyjne z okazji 480-lecia miasta, 2006
- Księga Jubileuszowa Bractwa Kurkowego w Poznaniu 1253-1928*
- Księga Pamiątkowa Bractwa Strzeleckiego w Toruniu, 1352-1927*
- Dokumenty archiwalne z Muzeum w Tarnowskich Górach:*
- Oberschlesischer Schützenbund 1908*
- Oberschlesischer Schützenbund 1909*
- Oberschlesischer Schützenbund 1916*
- Oberschlesischer Schützenbund 1925*
- Schützengilde Nicolai 1908*
- Pismo Karola Büschla do Bractwa Strzeleckiego w Tarnowskich Górach*, 1907
- Teodor Musioł – Dachau 1933–1945*, 1968
- Goniec Nadwiślański – dnia 4 września 1927*
- Kurier Poznański 31 maja 1931*
- Gazeta Urzędowa Województwa Śląskiego, 2 kwietnia 1932*
- Gazeta Mikołowska 14 lipca 1926*
- Gość Niedzielny nr 45, 5 listopada 1972*
- Aleksander Bukko – *TiN Mikołowski Kmicic*
- Życiorys Jana Koja udostępnił Marcin Milewski*

Od autora	7
BRACTWA STRZELECKIE W MIKOŁOWIE	
Krótki rys historyczny powstania Bractwa Strzeleckiego	8
Strzelnica, 1906	16
Pismo Protektora Bractwa Karola Borschla do Tarnowskich Gór, 1907	16
Darowizna Karola Borschla, 1925	18
Otwarcie nowej Hali Strzeleckiej, 1908	19
Program uroczystości, 1908	20
Modernizacja strzelnicy, 1934	23
Górnośląski Zjazd w Mikołowie, 1912	24
Program uroczystości	25
Wykaz uczestników w strzelaniu, 1912	27
Wykaz Królów Kurkowych w latach 1867–1919	35
Wykaz Królów Kurkowych w latach 1925–1939	37
Różne wiadomości	39
Pamiątkowe fotosy z lat trzydziestych ubiegłego stulecia	40
Galeria postaci	42
WYDARZENIA WARTO ODNOTOWANIA	
Trzej królowie w Grudziądzu, 1927	45
Księża Jubileuszowa, Poznań, 1929	46
BIOGRAMY BRACI KURKOWYCH	
Jan Koj	50
Jan Ligoń	51
Karol Piła	51
Ryszard Bąk	52
Szczepan Bógdoł	53
TRAGICZNE SYLWETKI	
Ernest Roleder	53
Ryszard Lehnich	53
PAMIĄTKI BRACTWA STRZELECKIEGO	
Sztandar Bractwa Strzeleckiego	54
Akt erekcyjny	55
Tarcze historyczne	55
Puchary	56
Medale, Odznaczenia, Pieczęcie	57
Dokumenty	59

REAKTYWACJA BRACTWA STRZELECKIEGO

Trudne początki	65
Członkowie Bractwa	70
Nowe Bractwo w fotografii	72
Recenzja: „Z dziejów Bractwa Strzeleckiego”	75

GÓRNOŚLĄSKI ZWIĄZEK STRZELECKI

Ruch strzelecki na Śląsku	77
Zjazd Delegatów Bytom, 1908	79
Zjazd Delegatów Bytom, 1909	82
Zjazd Delegatów w Siemianowicach, 1916	86
Bractwo Strzeleckie – Zabrze, 1928	87
Górnośląski Zjazd Strzelniczy w Raciborzu, 1925.....	89
Królowie Strzelań Związkowych, 1850–1914	92
Schützengilde in Nikolai O.S.	95

BIBLIOGRAFIA.....	100
-------------------	-----

SPIS TREŚCI	101
-------------------	-----

FUNDATORZY WYDANIA	103
--------------------------	-----

Fundatorzy wydania

*Autor składa gorące podziękowania fundatorom za ofiarowane środki finansowe,
które umożliwiły wydanie niniejszego suplementu
Z dziejów Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie.*

Cennego wsparcia finansowego udzieliły:

*Mikołowski Bank Spółdzielczy
Drukarnia im. Karola Miarki „Tolek”*

<i>Tadeusz Żyła</i>	<i>– Europejski Król Strzelców Historycznych z Pszczyny</i>
<i>Dariusz Mrokwa</i>	<i>– Prezes – Hetman Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie</i>
<i>Adolfd Jańczyk</i>	<i>– członek Bractwa w Mikołowie</i>
<i>Grzegorz Hat</i>	<i>– członek Bractwa w Mikołowie</i>
<i>Jerzy Wcisło</i>	<i>– członek Bractwa w Mikołowie</i>
<i>Stanisław Piechula</i>	<i>– członek Bractwa w Mikołowie</i>
<i>Adrian Byrdy</i>	<i>– członek Bractwa w Mikołowie</i>
<i>Grzegorz Wiechoczek</i>	<i>– członek Bractwa w Mikołowie</i>
<i>Antoni Pilch</i>	<i>– członek Bractwa w Mikołowie</i>

Dziękuję również wszystkim, którzy pomogli w gromadzeniu zasobów archiwalnych oraz za konsultację merytoryczną. Pracownikom Archiwum Państwowego w Katowicach, Oddział w Pszczynie oraz Archiwum Państwowego w Opolu. Wyrazy wdzięczności składam Panu dr. Krzysztofowi Gwóźdź pracownikowi Muzeum w Tarnowskich Górach, Hetmanowi Józefowi Pluta oraz Muzeum w Raciborzu, Hetmanowi Adamowi Majchrzak z Bractwa Kurkowego Grodu Zabrzeńskiego. Marioli Szendzielorz, Henrykowi Paduch oraz Andrzejowi Badziura za tłumaczenia tekstów niemieckich.

Ważniejsze błędy dostrzeżone w druku

.....
Str. - akapit - wers - od góry - od dołu - jest - powinno być

.....
9 - I - 3 - góry - jest – Ferdynand - powinno być - Fryderyk

15 - podpis pod górną fotografią: Pierwszy rząd za Janem Ligoniem – powinno być - Wilhelm Jany
dalej - Józef Draga, Jan Koj, Wilhelm Kasza, Józef Wojtynek. Drugi rząd – jest - Kubiaczek -
powinno być – Kubiaczyk

35 Wykaz – pozycja 5 – jest August powinno być – Fryderyk

35 Wykaz – pozycja 6 – uzupełnić imię – Otmar

35 Wykaz – pozycja 5 – jest August powinno być – Fryderyk

38 Józef Draga – jest - urodzony w maju – powinno być - w marcu – nie w Mikołowie - lecz w
Katowicach. Jest zmarł 6 października - powinno być 10 czerwca

39 I akapit - wers 1 jest – 20 sierpnia - powinno być - 2 września

44 Podpis pod środkowe zdjęcie – jest – z prawej – powinno być – z lewej

53 II kolumna II akapit – od góry – jest właściciel - - powinno być - mieszkał w

50 Biogram Ryszarda Szendzielarza - 5 wers – za monografii – jest - Dzieje – powinno być – Z
dziejów

89 I kol. I akapit – wers 4/5 jest – ordynat z Wojkowic Eduard von Banck- powinno być –
Raciborza Wiktor III August

90 Pierwsza ilustracja – podpis– Protektor Eduard von Banck – powinno być – Książę Wiktor III
August

